

OBZORY

Časopis pro křesťanskou a konzervativní kulturu a politiku



Září 2005

Č.3

Ročník 2

Z obsahu: M. Albrightová, Po prohře to mezi demokraty nyní vře • E. Tabery, Vítejte v nové Americe • H. Meier, Leo Strauss - filozof dnešní doby • J. Muravchik, Neokonzervativní klika • J. Kasal, Válkou nad terorismem svět nikdy nezvítězí

Redakce Vám píše

Milé čtenářky a čtenáři Obzorů, číslo, které držíte v rukou bylo pro vás dlouho připravované a z nejrůznějších důvodů ho nebylo možné dříve vydat. Může se proto zdát, že jeho téma je již zastaralé a několikrát důkladně diskutované. Nicméně po nedávných událostech v Londýně se leckteré z předložených textů staly velice aktuálními a jsou natolik inspirativní, že jsme vás o ně nechtěli připravit.

V podzimních prezidentských volbách v roce 2004 v USA byl sice George Bush zvolen největším počtem hlasů, jakým kdy byla hlava amerického státu zvolena (navíc nadpoloviční většinou!), přesto se však všichni shodují na tom, že Amerika je rozdělena jako nikdy předtím. Někteří dokonce mluví o „dvou národech“.

Svět mimo Ameriku byl překvapen tím, že ne pro všechny voliče byl rozhodující Bushův postoj k boji proti terorismu, zejména k válce v Iráku. Jako výstižné se ujalo zjištění, že nakonec rozhodly postoje k „hodnotám“, že totiž ti, kteří volili Bushe, volili především „hodnoty“, o nichž se soudí, že jsou konzervativní.

O americké zahraniční politice se zase všeobecně soudí, že je v rukou *neokonzervativců*.

Co je tedy v amerických souvislostech - *konzervativní*, a co je *neokonzervativní*? Jak úzce či volně tato dvě adjektiva spolu souvisejí – anebo nesouvisejí?

Nemáme po ruce hotové odpovědi. Nabízíme čtenářům několik textů o „hodnotách“ i o *neokonzervativismu*. Jsou vesměs velmi zaujaté – pro i proti. Jde však o debatu, která se nás bezprostředně týká. Hlásíme se ke *konzervativním hodnotám*, ale mnozí z nás mají potíže souhlasit se současnou americkou zahraniční politikou, zejména právě v Iráku. Jak se s tím vyrovnáme?

Začít musíme s tím, že se o americkém *konzervativismu* i *neokonzervativismu* co nejvíce dozvíme. Pokoušíme se to čtenářům Obzorů usnadnit výběrem statí v dalším čísle druhého ročníku Obzorů.

Ještě jednou upozorňujeme, že některé otištěné texty jsou velmi angažované, stranické, možná až jednostranné. To ale patří nejen k současné americké realitě, ale i k evropské diskuzi o této realitě.

Jsme dnes platnou součástí unijní Evropy. Nemůžeme si dovolit opatrně, alibisticky našlapovat kolem – měli bychom intenzivně pracovat na vlastním názoru.

Snad nám v tom toto „americké“ číslo Obzorů pomůže.

S přáním všeho dobrého

PETR PITHART

Obsah

<i>Ralf Dahrendorf</i> , Politika hodnot	4
<i>Jiří Roškot</i> , Po prohře to mezi demokraty nyní vře Rozhovor s Madeleine Albrightovou	6
<i>Erik Tabery</i> , Vítejte v nové Americe	11
<i>Roman Joch</i> , Konzervativní pohled na americké volby 2004	15
<i>Heinrich Meier</i> , Leo Strauss - filozof dnešní doby	18
<i>Pavel Dufek</i> , Muži v pozadí	22
<i>Adam Curtis</i> , Al Kajda – fantazie nebo skutečnost?	29
<i>Joshua Muravchik</i> , Neokonzervativní klika	44
<i>Jan Kasal</i> , Válkou nad terorismem svět nikdy nezvítězí	57

Politika hodnot

Ralf Dahrendorf

Debata o amerických volbách dosud neustala. Jak se prezidentu Georgi W. Bushovi podařilo získat o tři miliony hlasů více než senátorovi Johnu Kerrymu a návdavkem dosáhnout většinového zastoupení republikánů v obou komorách Kongresu? V odpovědích nepanuje velká shoda, ale mnohá vysvětlení se odvolávají na tatáž dvě témata.

Jedním z nich je otázka osobnosti. V době nejistoty a ohrožení měli lidé větší důvěru v prezidenta, kterého znají, než v kandidáta, jenž působí neodzkoušeně. Druhým tématem jsou hodnoty. Lidé hlasovali spíše pro sadu hodnot než pro nějakou konkrétní politiku. Někteří (jak se tvrdí) sice souhlasili s Kerryho politikou, ale přesto dali hlas Bushovi, protože je jeho obecné postoje naplňovaly pocitem klidu.

Pokud jde o způsob hlasování, jsou dnes Spojené státy očividně hluboce rozpolceny. Oblouk modrých (demokratických) států na východě, severu a západě země obepíná obrovskou červenou (republikánskou) oblast uprostřed a na jihu. Ba co více, tyto rozpory se opětovně vytvářejí i na místní úrovni. Účelové dělení volebních obvodů tak, aby z nich měla prospěch určitá politická strana, již není nezbytné. Lidé sami mají sklon stěhovat se do oblastí, v nichž většina obyvatel sdílí jejich hodnoty, ať už republikánské, nebo demokratické.

O jaké hodnoty přesně jde? O ty, které – jak se tvrdí – souvisejí s „Bohem, zbraněmi a homosexuály“. Svou roli v nich hraje náboženství včetně doslovné biblické pravdy, pokud jde o příběh stvoření. Držení zbraně je konečným testem individualismu a používání zbraní ve válkách není zavrženíhodné. Homosexualita a další „moderní“ praktiky jsou odmítány jako nevázané. Jak nedávno uvedl politolog Andrew Hacker, „Bushova kandidatura byla zaměřena na zisk většiny hlasů tím, že poskytla zhruba 60 milionům lidí šanci mít ze sebe dobrý pocit“.

Je toto vše americký fenomén, nebo podobné trendy existují i jinde? Jedna odpověď zní, že politika hodnot jakožto americký fenomén může nyní představovat většinu, ale v žádném případě není všeobecná. Evropa a další části světa jsou rozděleny stejnou měrou. Na osobnosti bezpochyby záleží a pod vnějšími politickými rozdíly se mohou ukrývat také otázky hodnot, které ještě nevystoupily do popředí. Tradiční politické rozdíly založené na neshodě ohledně základních hodnot nicméně

Ralf Gustav Dahrendorf (1929) – německý sociolog, filozof a politik. Narodil se v Hamburgu a studoval zde sociologii, a filozofii. Stal se doktorem filozofie na slavné London School of Economics. Poté působil jako profesor sociologie v Hamburgu, a Tübingen V letech 1969 až 1970 byl členem německého parlamentu za liberální FDP. V roce 1970 se stal komisařem Evropské komise v Bruselu. Poté byl jmenován ředitelem London School of Economic, také Oxfordské Univerzity, získal britské občanství a byl královnou Alžbětou II. v oce 1993 povýšen do šlechtického stavu.

hrají ve volbách stále menší roli.

Například britský premiér Tony Blair, další významný představitel, kterého čekají volby, sice hraje osobnostní kartu a hovoří o politických strategiích, ale ve skutečnosti reprezentuje především hodnotovou sadu střední třídy. Když mluví o „modernizaci“, o „přenesení věcí do jednadvacátého století“, daří se mu sugerovat podivnou, ale lákavou směsici změn a stability. Konzervativní opozice tak zůstává bez účinné odpovědi. Dokonce ani otázky jako daňové škrtky či přísnější azylová pravidla nehrají tak docela na hodnotové struny, jichž se podařilo dotknout Republikánské straně v USA.

Podobný obrázek existuje i v Německu, kde je vnější vliv hodnotové politiky ještě nižší. Německá debata je stále do značné míry debatou o politických strategiích. Když opozice nabídne vládě rozhovory o reformě zdravotnictví nebo nejnověji o boji s nezaměstnaností, pak se skryté soupeření týká spíše kompetentnosti než hodnot.

Pod obvyklými bojišti politické debaty v Británii, Německu i jinde v Evropě se však skrývají hodnotové střety. Strany bojují o ty, které lze přimět, aby „ze sebe měli dobrý pocit“, přitom si však možná plně neuvědomují, že to je jen zčásti otázka politiky.

Náboženství se pravděpodobně nestane významným faktorem v evropské politice; výzkumy veřejného mínění ukazují, že náboženské zvyky představují jeden z mála velkých rozdílů mezi Američany a Evropany. Také zbraně zaujímají v myslích Evropanů odlišné místo; většina Evropanů pokládá za důležitou jejich absenci. Kromě toho je v Evropě nezaměnitelný i jistý rys pacifismu. Dosud podceňovanou roli však zde hraje rovněž otázka politické korektnosti (homosexuálů).

Ze všeho nejdůležitější je nicméně skutečnost, že Evropany rozděluje Evropa sama, neboť v každém evropském státě vyvstává „národnostní otázka“. Jde o otázku hodnot inspirovanou strachem. Lidé chtějí vědět, kam náležejí, a přitom se obracejí proti USA a směrem k Evropě, případně proti Evropě a směrem ke své zemi. Tak či tak, opouštějí říši politických strategií, a dokonce i politiky a vstupují do kalné sféry symbolů a mýtu.

To je každopádně hlavní riziko, jemuž demokratické země čelí, neboť politika hodnot představuje nebezpečný vývoj. Znovu totiž vnáší fundamentální rozpory do společností, jejichž největším demokratickým úspěchem bylo právě vytěsnění fundamentalismu z politiky. Osvícená veřejná debata musí být sporem o politické strategie obsažené v komunitě hodnot. Trvat na tom je tudíž hlavním cílem politiky svobody.

Po prohře to mezi demokraty nyní vře

Madeleine Albrightová a Jiří Roškot

Bývalá ministryně zahraničí Spojených států Madeleine Albrightová při příležitosti své návštěvy v Ostravě poskytla rozhovor deníku Právo.

Jasně volební vítězství prezidenta Bushe překvapilo mnohé v Evropě proto, že ho vnímají většinou negativně kvůli invazi a pokračující válce v Iráku. Jak zapůsobil výsledek na vás?

Věřte, že pro nás to bylo také překvapení. První předběžné výsledky totiž zprvu vyznívaly jasně pro Kerryho. Mně osobně je velmi líto, že prezident Bush vyhrál, protože senátor John Kerry měl jiný program pro daně, zdravotnictví a sociální zabezpečení.

Prezident dokázal udržet pozornost u své silné stránky - zajištění bezpečnosti a boje s terorismem?

Určitě. Hrozné na tom je, že jsou stále Američané, kteří věří, že boj proti al-Kajda a válka v Iráku jsou jedno a totéž. V tom byla síla chybného poselství, a to je podle mne velmi skličující. Je to také o tom, jakým způsobem v této době dostáváme zprávy o událostech a také o rozpoložení Američanů po 11. září 2001.

To už není ta samá Amerika a do kampaně byla zapojena politika strachu. Jako například tvrzení, že vítězství Kerryho nahraje teroristům a podobně. Byly prostě řečeny hrozné věci a svoji roli asi sehrála i obdoba starého rčení „neměň koně uprostřed války“.

Byl program hlavním důvodem prohry, nebo se na ní podepsala ještě víc slabá účast demokratických příznivců?

Kerryho volilo víc lidí než kteréhokoli demokratického prezidentského kandidáta před ním, ale republikáni byli skutečně lépe organizovaní a víc se postarali o účast svých stoupenců.

Vyčerpávající odpověď o důvodech porážky nemám a nikdo je nezná. Říká se třeba, že rozhodly postoje k hodnotám, tedy k problémům interrupcí, sňatků

Madeleine Albrightová (1937) politička a diplomatka. Narodila se v Praze v rodině diplomata Josefa Korbela, který v roce 1950 s celou rodinou emigroval do USA. Absolvovala politické vědy a mezinárodní vztahy na Kolumbijské univerzitě. Poté se stala poradkyní vícera demokratických kandidátů na amerického prezidenta, pracovala jako ředitelka Centra pro národní politiku, jako velvyslankyně při OSN a také vyučovala mezinárodní politiku na univerzitě v Georgetownu. Nakonec se stala první ministryní zahraničních věcí USA po čas volebního období prezidenta Billa Clintona. V roce 2003 vydala svou životopisnou knihu *Madeleine - Nejlepší ze všech možných světů*.

homosexuálů a tak dál.

Mnozí z expertů mapujících veřejné mínění přitom ale uvádějí, že v rozdělení Američanů nedošlo k tak velkému posunu. Že totiž řada států není prostě jednoznačně modrá (barva republikánů na politické mapě USA - pozn. Práva) nebo zcela červená (demokraté), ale že jsou něco mezi tím, tedy spíš fialové.

Jak na neúspěch vaše strana reaguje? Začátkem příštího roku bude volit předsedu v situaci, kdy nemá ani prezidenta, ani nekontroluje Senát či Sněmovnu reprezentantů.

V demokratických kruzích vře debata. Kdo bude předsedou, se neví. My, kteří se o stranu staráme, se scházíme a radíme se. Příčiny porážky nelze vypočíst hned druhý den - byli jsme všichni velmi rozrušení a je to také příliš bolestné.

Nedlouho po volbách jsme se například sešli v Little Rocku k otevření prezidentské knihovny Billa Clintona. Bylo to milé setkání, ale s hořkou příchutí. Připomněli jsme si, jak dobrým byl prezidentem, a současně jsme měli hlavu plnou volební porážky.

Která platforma bude nejvlivnější při volbě nového vedení?

Je jich mnoho a není jasné, která převládne. Už proto, že není ani zřejmé, kdo je teď vlastně politickým lídrem Demokratické strany. Prezident Clinton mohl například dřív prosadit, aby se předsedou stal jeho kandidát Terry McAuliffe (nyní odstupující - pozn. Práva).

Někdo Clintona považuje stále za vůdce demokratů, jiní ale už tuto roli spojují s Kerryem. Demokratická strana si toho bude muset ještě hodně promyslet a ujasnit si, jakou stranou vlastně je.

Oslovuje podle vás veřejnost dostatečně zřetelně?

O mnoha věcech si člověk během kampaně myslel, že je definoval jasně, ale je velmi těžké proniknout do myslí lidí a poznat, jaké jsou jejich obavy a skutečné problémy.

Jediné, co bylo naprosto jasné, je, že debata o hodnotách nemůže znamenat, že demokraté nejsou morální, o což se republikáni pokoušeli. My například považujeme za velmi důležitou hodnotu nasycit chudé, najít bydlení pro bezdomovce a práci pro nezaměstnané.

Velmi mě proto pobouřily studie a analýzy, podle nichž jsou to republikáni, kdo má hodnoty. A co trest smrti, který hájí? Nebo neumožnit ženám, aby rozhodly o svém mateřství?

Lze se v roce 2008 těšit na souboj o Bílý dům mezi Hillary Clintonovou a Rudym Giulianiem? Úřad prezidenta bude otevřený.

Nemám představu. Byla jsem nedávno na jedné akci s Giulianiem a na tuto otázku sice neřekl ne, ale ani ano. Očekávám, že bude velké množství kandidátů. V obou stranách se mluví o mnoha.

Nebývají úspěšnější guvernéri než senátoři z Washingtonu? Clinton byl guvernérem Arkansasu a Bush v Texasu.

Je to možná tendencí až poslední doby, ale dřív to neplatilo. Prezident Nixon byl z Washingtonu stejně jako prezident John F. Kennedy i prezident Lyndon Johnson. Mnoho záleží na osobnosti kandidáta.

Domníváte se, že otevřené rány ve vztazích mezi USA a Evropou se po sporu o válku v Iráku začaly opravdu zacelovat?

Bude to ještě stát práci, přestože stále víc lidí - včetně prezidenta Bushe - chápe, že je nezbytné mít silné vztahy. Prezident chce přijet do Evropy krátce po inauguraci v lednu. Podle mne jsou na obou stranách Atlantiku příznaky toho, že je třeba provést nějaké změny. Otázkou ale bude, jaký pokrok nastane v Iráku.

Vztahy se budou zlepšovat, pokud to bude výhodné pro politické vůdce. Jestli však z nějakých příčin budou existovat na naší straně Atlantiku nebo na vaší vnitřní politické důvody pro pokračování v šarvátkách s druhou stranou, pak budou prostě pokračovat

Evropané by si podle mne měli uvědomit, že Spojené státy nejsou hrozbou pro Evropskou unii, a Američané by měli pochopit, že Evropa není břemeno. Osobně myslím, že budou příklady společných akcí mimo naše hranice, protože za nimi máme daleko větší problémy, než se navzájem hádat.

Co podle vás čeká americkou vládu v Iráku?

Administrativa dala jasně najevo, že chce, aby se tamní volby konaly podle plánu 30. ledna 2005. Soudě ze zpráv se nezdá, že by situace přispěla k uskutečnění svobodných a spravedlivých voleb.

Několik týdnů se tam tvrdě bojuje a ačkoli se operace ve Fallúdzí zdá být relativně úspěšná, viděli jsme na druhé straně, že mnoho povstalců přešlo do jiných měst, takže se jejich aktivita šíří.

K americkému tažení v Iráku jsem byla kritická a myslím, že jsem měla bohužel pravdu. Říkala jsem, že to nebyla nezbytná válka, ale válka, kterou jsme si zvolili. Dát ale nyní věci do pořádku je naopak nezbytností, a ne otázkou volby.

Omezí masívní vojenské nasazení v Iráku dlouhodobě akceschopnost zahraniční politiky prezidenta Bushe?

Skutečností je, že Irák omezuje americké kapacity. Naše ozbrojené síly jsou nadmíru vytížené. Opět jsou například povolávání vojáci, kteří již v Iráku jednou sloužili, přičemž povinnosti máme i v jiných zemích.

Je tudíž otázkou, odkud se vezmou dodatečné vojenské síly, řekněme, pro velmi složitou situaci v Severní Koreji nebo co se stane, budeme-li požádáni je vyslat do súdánského Dárfúru. Proto jsme se senátorem Johnem Kerrym, jemuž jsem pomáhala v prezidentské kampani, požadovali vytvořit lepší mnohostranné vztahy, a získat tak pomoc od druhých.

Očekáváte přesto, že prezident se ve svém druhém funkčním období rozhodne k nějakým významným krokům? Třeba jak se vymanit právě z Iráku?

Existuje názor, že svým znovuzvolením získal velký politický kapitál, takže se nyní může volně rozhodnout, co chce udělat. Nikdo z nás ale teď neví, jestli to bude v zahraniční politice, nebo v domácí. Ve Washingtonu totiž nyní panuje přechodné období.

Prezident v něm jmenuje svoji vládu a problém máme v Kongresu, jímž neprošel zákon o reorganizaci zpravodajských služeb. Přesto bych řekla, že se zdá, jako kdyby Bush byl přátelštější k zahraničí: navštívil ekonomický summit v Chile, jednal o zlepšení spolupráce s Mexikem, jel do Kanady, podle svých slov hodlá navštívit Evropu a často je v telefonickém spojení s cizími státníky. Snad tedy zvolil jiný přístup.

Váš otec učil na univerzitě v Denveru i Condoleeazu Riceovou, která byla nedávno jmenovaná příští ministryní zahraničí.

Ano. Když jsem se v roce 1988 podílela na prezidentské kampani demokrata Michaela Dukakise, telefonovala jsem jí, aby se připojila, a byla jsem překvapena, když mi odpověděla, že je republikánkou. Řekla jsem jí, jak to mohla udělat, když máme takřikajíc společného otce.

Po jejím nynějším jmenování jsem se s ní znovu spojila s tím, že otec by na to byl velmi hrdý, že věřím, že zahraniční politika bude věcí obou politických stran a také že teď obě patříme do exkluzivní skupiny těch, kteří zastávali tuto funkci. Condoleeaza je na ni velmi dobře kvalifikovaná.

Washington příliš nedůvěřuje evropské snaze vyjednat s Teheránem o zastavení aktivit, jež mohou vést k výrobě jaderných zbraní.

Všechny by nás mělo znepokojovat, že Írán vyvíjí jaderné zbraně. Poznali jsme, jak složitý je režim jejich nešíření, jenž povoluje mírové využití jaderné energie, přičemž Íránci tvrdí, že dělají právě to. Evropané se snaží přijít na to, jak přimět

Írán k ujištění, že zastavil obohacování uranu. Někteří v americké vládě jsou ale k jakékoli dohodě skeptičtí.

Považujete vy sama ujištění Teheránu za důvěryhodná?

Věřím tomu, co říkával prezident Reagan: důvěřuj, ale prověřuj. Jinými slovy je třeba mít ověřitelné dohody. Mezinárodní agentura pro atomovou energii (MAAE) musí mít možnost kdykoli provést inspekci a ujistit se, že Írán skutečně uran neobohacuje.

Írán s jadernými zbraněmi je nepřijatelný stejně jako to, co se děje v Severní Koreji. Když jsem byla ve funkci ministryně, vedli jsme se Severokorejci rozhovory o zmrazení jejich jaderného programu a o moratoriu na zkoušky. Bushova administrativa v tom ale nepokračovala a mezitím Severní Korea vyvinula jaderné zbraně.

Vidíte možnost preventivního útoku proti íránským jaderným zařízením, pokud se ukáže, že Teherán klame MAAE?

Já jsem nebyla pro doktrínu preventivního použití vojenské síly už jako ministryně zahraničí, a právě tak teď si myslím, že žádnou velkou mocnost nemůže smést ze stolu vojenské řešení. V případě Íránu je to ovšem nesnadné. Podle toho, co mi bylo řečeno - není íránský jaderný výzkum soustředěný na jednom místě a není přesně známo, kde všechna zařízení jsou.

Doufám však, že situace v Íránu může být zvládnuta kombinací tlaku a pobídek, a to současně ze strany Evropy a USA. Evropané musí být schopni být tvrdší v tom, co se od Íránu žádá, a být také připraveni sáhnout k sankcím, zatímco Američané musí být víc otevření možnosti angažovat se s Teheránem, respektive být s to s ním jednou hovořit přímo.

Otištěno: Právo, 18. prosince 2004

Redakce: Právo, Slezská 2127/13, 121 50 Praha 2

Vítejte v nové Americe

Prezident rozdělené země teď potřebuje vstřícnost i od Evropanů

Erik Tabery

Jedna část Spojených států snad ještě truchlí nad výsledkem voleb, ta větší se raduje. George W. Bush za sebou nechal po čtyřech letech zemi rozdělenou natolik jako málokterý prezident před ním. Ne za vše samozřejmě může, ale rozhodně se na hlubokém rozkolu Ameriky – i celého Západu – výrazně podílel, takže druhé období je pro něj šancí k reparátu. Podat mu pomocnou ruku musí i Evropa.

Irák a morální otázky rozhodly

Jednu příčinu Bushova vítězství vystihují dva údaje z průzkumů amerického veřejného mínění: většina Američanů se domnívá, že situace v Iráku se ubírá špatným směrem, ale stejná většina považuje tuto válku za důležitou součást boje s terorem. S trochou nadsázky lze snad uvažování těchto voličů přeložit takto: Nerozumím tomu, proč nás do toho Bush zatáhl, ale on to musí vědět, tak ho nechme dodělat práci. Strategie vyzyvatele Johna Kerryho, založená na zpochybňování angažmá v Iráku, se ukázala jako chybná, protože paradoxně držela Bushe na nohou.

Největším překvapením průzkumů se stala důležitost tzv. „morálních otázek“. Tímto relativně vágním pojmem vysvětlovala své rozhodnutí zhruba pětina Američanů. A tato skupina se zřejmě stala jazyčkem na vahách, protože v drtivé většině dala hlas Bushovi. Málokdo vlastně tuší, co všechno tito voliči pod „morální otázky“ zahrnují (morálně se samozřejmě chovají i demokraté a sám Kerry je bezúhonný muž a věřící křesťan), ale zpravidla se tím rozumí odpor ke sňatkům homosexuálů a k potratům. Ultrakonzervativní spolky vydaly miliony dolarů v jednotlivých státech na kampaň, v níž tvrdily takové nesmysly, jako že Kerryho vítězství znamená legalizaci mnohoženství či sodomie. Tato kampaň stojící na strachu se ukázala jako úspěšná.

Znamená to, že se Spojené státy stávají konzervativní zemí, kde nebude místo pro liberály a menšiny? Vůbec ne, ačkoli si to tak mnozí ultrakonzervativci vysvětlují. To jen malá část společnosti díky vysoké účasti a díky relativně těsným výsledkům sehrála významnou roli. Taktik Bushovy kampaně Karl Rove prostě dokázal zmobilizovat konzervativní a nábožensky založené voliče (a zároveň úplně vymazat fakt, že manželství homosexuálů nepodporuje ani Kerry). Podle týdeníku *The Economist* došlo ve skutečnosti jen k mírnému posunu doprava: počet lidí,

Erik Tabery (1977) komentátor týdeníku *Respekt*, vystudoval žurnalistiku na Univerzitě Karlově v Praze. K *S Respektem* začal spolupracovat v roce 1997 a na stálo přijat o dva roky později. Věnuje se především domácí politice, ale významným událostem v zahraničí, např. volbám v USA.

kterí se sami řadí mezi konzervativní, vzrostl z 29 na 33 %, zároveň však neklesl počet lidí tolerujících potraty a homosexuální sňatky.

Jaká je to země

Někteří američtí liberálové bubnují na poplach. Znamý komentátor listu The New York Times Thomas L. Friedman ve svém hodnocení voleb napsal, že je to po letech poprvé, co jej rozhodnutí voličů zneklidnilo. „Nejenže se neshodneme na tom, co by měla Amerika dělat, my se neshodneme ani na tom, co Amerika je,“ píše Friedman. „Je to země, která nezasahuje do lidské sexuální orientace a do svazků, které chtějí občané uzavřít? Je to země, která ženě dovolí mít kontrolu nad jejím tělem? Je to země, kde by dělící čára mezi kostelem a státem měla zůstat podle odkazu otců zakladatelů nedotknutelná? Je to země, kde náboženství nepřebíjí vědu? A – což je nejdůležitější – je to země, jejíž prezident mobilizuje hluboké morální síly k sjednocení nás všech, namísto toho, aby nás odděloval jednoho od druhého a celou Ameriku od zbytku světa?“

Jak už bylo řečeno, data ukazují, že se ani tak nezměnila Amerika – spíš se jedna její část ozvala hlasitěji a tentokrát ovlivnila volby. Tak jako ne všichni liberálové souhlasí s homosexuálními sňatky, tak ne všichni konzervativci volají po křesťanské diktatuře. Spíš jde o to, aby malá skupina fundamentalistů nezískala nepřiměřený vliv a nezměnila tvář Ameriky.

Není však náhoda, že se o tradičních hodnotách mluvilo tolik právě letos. Jde o to, že se Američané vypořádávají hned s několika vážnými otázkami, jaké žádná generace předtím nemusela řešit, a vše se pak míchá dohromady. Za prvé je to terorismus, který dnes může Američany podle jejich přesvědčení překvapit kdekoli a kdykoli. Za druhé je to pocit, že je svět, zvláště Evropa, opouští v těžké chvíli, přestože jí tolikrát v historii zachránili krk. Za třetí je tu určitý lidskoprávní konflikt, ve kterém se kříží stále silnější liberálové s konzervativci. V posledních letech běžela kampaň za práva národnostních a sexuálních menšin takovou rychlostí, že se evidentně někde zapomnělo komunikovat s většinou, která ještě není ochotná vše přijmout.

Zkrátka, Američané dnes zažívají příliš mnoho nového, a to v nich budí obavy. Volají po vůdci země, který je bude chtít ochránit a dát jim jistotu tradic. Proto Bushovy hlavní projevy měly jeden ústřední motiv: Bojuji za tradiční rodinu a hodnoty, bojuji proti teroristům a Kerry ani jedno neudělá, takže nám s ním hrozí zkáza. Vyšel vstříc volání po té staré silné Americe, ke které ti zlí vzhlížejí se strachem a ti hodní s úctou.

Podle čeho měřit výsledky

Co tedy od Bushe příští čtyři roky čekat a podle čeho měřit výsledky? Pro nás bude klíčové, zda se pokusí nabídnout Evropě smír a vtáhnout ji do svých zahra-

ničních plánů. Pokud se tak stane, nemělo by Česko zůstat jen mlčícím divákem, ale partnerem, který bude v Evropské unii vyjednávat zejména s Francií, aby se také probudila ze spánku. Zemi Jacquese Chiraca totiž jinak hrozí, že se z ní stane velká země s malým srdcem, stále ukrytá za bukem. Nemělo by se zapomínat, že tak jako roste nenávisť Evropanů k USA a Bushovi, tak roste i odpor Američanů k „nevěděčnickům ze starého kontinentu.“ Jednota západního světa bude zapotřebí nejen v Iráku, ale i k tlaku na Írán, Pákistán či Severní Koreu, tedy země, které už mají nebo se chystají získat jaderné zbraně. K tomu bude zapotřebí zejména diplomacie, a ta zatím u Bushe selhávala.

Další otázka zní, zda se bude prezident snažit vstoupit do válečného konfliktu s další zemí. Ačkoli to může znít českým uším jako neuvážený nesmysl, ve washingtonských kuloárech se celkem často hovoří o tom, že vzniká tajný scénář expanze do dalších zemí Blízkého východu. Až budoucnost ukáže, nakolik je to pravdivá varianta. I pro Čechy je také podstatné, jak si Bush představuje snižování znečišťování ovzduší, protože Amerika je největším producentem všech nečistot ve vzduchu.

Do nitra Spojených států pak bude důležité, zda se Bush skutečně pokusí sjednotit svou zemi. Byl sice zvolen historicky největším počtem voličů, ale na druhé straně je to i prezident s největším odporem u opozice. S tím souvisí i to, že v rámci boje s terorem výrazně zasáhl do občanských práv – zjednodušil odposlouchávání, vyhošťování cizinců, sledování atd. Tento trend by určitě měl být zastaven. Liberálové teď budou sledovat i další obsazování Nejvyššího soudu, který závazně vykládá ústavu a vedle Kongresu a prezidenta je třetím pilířem moci. Umírněný republikánský senátor Arlen Specter, jenž v Senátu zřejmě povede výbor pro spravedlnost, už Bushe vyzval, aby nenavrhoval ultrakonzervativní soudce, „kteří se budou snažit změnit právo ženy na volbu“ (čímž se v politickém slovníku rozumí právo na potrat).

Před Bushem leží i řada dalších úkolů, které jsou pro Evropany nepodstatné, ale pro Američany životně důležité. Ve zdravotnictví stále více lidí nedosahuje na zdravotní pojištění, a nemá tak nejlepší možnou péči. Nemluvě o blížící se krizi důchodového systému: už teď je rozpočet v hlubokých schodech a do penze odcházejí populačně silné poválečné ročníky.

Velký poražený

Demokrat John Kerry je sice poražen, ale odchází jako velký politik. Z kandidáta, kterému nikdo předtím nevěnoval pozornost, vyrostl natolik, že získal více hlasů než mnozí prezidenti před ním. Úctu si zaslouží i za svou závěrečnou řeč, v níž přiznal porážku a včas zastavil návrhy na zdlouhavé přepočítávání hlasů v klíčovém státě Ohio. Zapomněl na to, kolikrát ho prezidentův tým urážel a tupil jeho čest válečného veterána, a nejen že vyběhl Bushe ke smíru, což se v Americe

dělá tradičně, ještě navíc požádal své stoupence, aby spolu s ním prezidentovi při hledání americké jednoty pomáhali.

Kdokoli v posledních dnech, byť jen na chvíli, promluvil s Bushovými kritiky, ten si uvědomuje, jak nezvyklý, nepopulární, odvážný výrok to od Kerryho byl. Staronový prezident je stále pro mnohé zosobněním zla. Nezbyvá než doufat, že i navzdory tomuto výchozímu stavu sjednotí svou zemi a najde znovu společnou řeč s Evropou.

Otištěno: Respekt, 46/2004

Redakce: Respekt, Křemencova 10, Praha 1, 110 01 <http://respekt.inway.cz>

Konzervativní pohled na americké volby 2004

Roman Joch

Z Bushova vítězství jsou naštvaní: Usáma bin Ladin a všichni islamističtí teroristé; protizápadní diktátoři na Blízkém východě, kteří teroristy podporovali; Jásir Arafat, kterého už trefil šlak; komunisté a socialisté všude na světě; stoupenci potratů; levicoví intelektuálové; západoevropský politický establishment; hollywoodští herci; George Soros; psychopat Michael Moore; a paranoidní hysterická levice, pro kterou je Bush debil z Texasu.

Proto je dobré, že Bush zvítězil. Volební porážku George Bushe by islamistický terorista v Iráku – či kdekoli na světě – interpretoval takto: „Lidé Západu jsou neschopni přinášet oběti. Uřezané hlavy civilistů - nemají žaludek se na to dívat. Jsme-li brutální, oni hodí ručník do ringu.“ Výsledek? Nebude mír, nýbrž válka o tisíc mil blíž, uprostřed evropských velkoměst.

Bushovo volební vítězství našťestí vyslalo signál opačný: „Vaše vraždy, uřezávání hlav a teror naše rozhodnutí nezměnily. V Iráku zůstaneme tak dlouho, než vás, vrahy a teroristy, pozabíjíme. Bude to již brzo. Pak bude mír.“

Irák zajisté může skončit špatně, bude-li vyslyšen hlas západních levicových defetistů a válka nebude dotažena do vítězného konce. Vítězství fanatiků by z nich učinilo vlnu budoucnosti a přitahovalo k nim nové stoupence. Proto je tak důležité, aby islamističtí teroristé byli nyní v Iráku nejen poraženi, nýbrž aby byli poraženi tvrdě a jednoznačně.

Prezident Bush získal 51% odevzdaných hlasů, tedy absolutní většinu. Jako první kandidát na prezidenta od r. 1988! Totiž legitimně zvolení prezidenti Clinton 1992, Clinton 1996 a Bush 2000, i když získali většinu volitelů, nezískali většinu odevzdaných hlasů - díky úspěchům kandidátů třetích stran. Dokonce ani Al Gore, jenž v roce 2000 získal více hlasů než Bush (ale méně volitelů), nezískal nadpoloviční většinu odevzdaných hlasů. Bush je nyní první, kdo ji získal po r. 1988, kdy

Roman Joch (1971) vystudoval 1. lékařskou fakultu UK v Praze. V letech 1993-98 působil jako analytik a zahraniční tajemník ODA. Od 1991 (založení) byl analytikem Občanského institutu, kde dnes působí jako ředitel. Mezi přední oblasti jeho zájmu patří politická filozofie a mezinárodní vztahy. Jeho bohatá publicistická činnost zahrnuje články a analýzy do Bulletinu Občanského institutu, revue Distance a revue Střední Evropa. Je autorem příspěvků do celé řady sborníků a publikací a zahraničněpolitických studií *Americká zahraniční politika a role USA ve světě* (2000) a *Proč právě Irák? Příčiny a důsledky konfliktu* (2003) a spoluautorem knihy *Vzpouora proti revoluci dvacátého století* (2003).

ji získal jeho otec.

Amerika je stejně jako před 4 roky rozdělena půl-napůl; a to geograficky. Demokraté mají západní (tichomořské) pobřeží a Severovýchod USA. Republikáni mají vše ostatní, tj. Jih, Středozápad a Západ. Hlavním kritériem dělení na Ameriku republikánskou a demokratickou nejsou ekonomické otázky, není to překvapivě ani zahraniční politika a válka v Iráku (tedy to, co se za poslední 4 roky Bushova prezidentství stalo), nýbrž jsou jím otázky kulturně morální (jež se od posledních voleb nezměnily). Ty jsou hlavním indikátorem, zda člověk volí demokraticky nebo republikánsky. Lidé věřící, kteří aspoň jednou týdně jdou do kostela, volili Bushe. Lidé nevěřící, anebo ti, kteří jdou do kostela méně často než jednou týdně, volili Kerryho a předtím Gora. Ženatí muži a vdané ženy volili Bushe, svobodní volili Kerryho (a předtím Gora).

Republikáni posílili své většiny jak v Senátu, tak ve Sněmovně reprezentantů. Všichni republikánští kandidáti na senátora na americkém Jihu zvítězili. Jih volil do Senátu konzervativní republikány unisono. Voliči ušředřili facku i demokratickému vedení: vůdce demokratické menšiny v Senátu Tom Daschle nebyl znovuzvolen, tj. vypadl ze Senátu.

Kongres USA, jakož i státy Unie, jsou v důsledku voleb konzervativnější. To poprvé za posledních třicet let umožňuje zvrátit rozhodnutí Nejvyššího soudu USA Roe versus Wade z r. 1973. V tomto, z ústavního hlediska absurdním, rozhodnutí bylo nalezeno – tj. vymyšleno – právo na potrat v Ústavě, již napsali otcové zakladatelé USA, kteří (a ani nikdo jiný až do roku 1973) v ní žádné univerzální právo na potrat neviděli. O potratech předtím rozhodovaly parlamenty států, jak je tomu i u nás. Ale pro levici bylo netolerovatelné, aby některé státy měly potratové zákony liberálnější a jiné zase konzervativnější. Proto soudním diktátem nařídila univerzální právo na potrat až do narození dítěte. Rozhodnutí neústavní a nemorální zároveň.

Předsedovi Nejvyššího soudu je letos 80 let a jen jednomu soudci z devíti je méně než 65 let. Lze proto očekávat, že v nastávajícím prezidentském období zemřou nebo rezignují až tři soudcové Nejvyššího soudu. Prezident pak navrhne a Senát schválí soudce nové. Proto je tak důležité, že prezidentem je umírněný konzervativec Bush a v Senátu mají většinu republikáni. Rozhodnutí Roe vs. Wade pak bude moci být nově obsazeným Nejvyšším soudem zrušeno. Pokud by se tak stalo, neznamenalo by to zákaz potratů všude v USA. V souladu s federalismem a Ústavou by to znamenalo, že o potratech by rozhodovaly legislativy jednotlivých států Unie. Některé státy by měly zákony liberální, jiné zase restriktivní. Přesto by to bylo velké vítězství pro život a pro lidská práva správně chápáná.

Amerika jsou stále dva národy: „modrá“ Amerika Kerryho (tj. evropská Amerika) a „červená“ Amerika Bushe (tj. americká Amerika). Americká Amerika Bushe je pravicová v tom, že bere člověka jako dospělého. Je za nižší daně, aby měl člo-

věk větší svobodu, ale i odpovědnost postarat se o sebe a svou rodinu. Je za právo vlastnit zbraně, ale když je někdo zneužije, má být brán na zodpovědnost a popraven. Evropská Amerika Kerryho – stejně jako západní Evropa samotná - je levicová v tom smyslu, že člověka pojímá jako věčné dítě: stát ho má zaopatřit sociální péčí, ale když spáchá zločin, nesmí se mu zkrřivit vlas na hlavě.

Evropská i americká levice zná evropskou Ameriku a nezná či nenávidí Ameriku americkou. A přeje si, aby přestala existovat.

Bylo by však dobře, kdyby celá Amerika byla jako Belgie? Bylo-li by tomu tak před čtvrtstoletím, my bychom dnes svobodní nebyli. Lidé jako Kerry nedělali nic pro pád sovětské říše. Chtěli si užívat klídku, nikoli riskovat nukleární válku kvůli tomu póvlu za železnou oponou. Sovětský svaz jim nevadil; vadili jim konzervativní studenoválečníci, jež rušili klid.

Ameriku eropskou čeká tentýž osud jako Evropu samotnou: demografický propad. V důsledku záliby sekularizované levice v potratech a antikoncepci, bude její zastoupení v populaci klesat. Od Roe vs. Wade v r. 1973 bylo v Americe provedeno až ke 40 milionům potratů. Nikoli převážně v konzervativní křesťanské Americe Bushově, nýbrž hlavně v sekulární levicové Americe Kerryho. To jsou ti utracení voliči, kteří Demokratům chyběli k vítězství.

Budoucnost patří mnohodětným, tj. religiozním, nikoli sekularizovaným, tj. bezdětným. Otázkou jen je, jakého vyznání ti religiozni budou. V Evropě, soudě dle demografických trendů, islámského. V Americe křesťanského. V islámské společnosti sekularizovaní liberálové žádnou svobodu mít nebudou (Nizozemí a osudy Fortuyna či van Gogha jsou předobrazem i naší budoucnosti); v křesťanské konzervativní společnosti politické, ekonomické, občanské a náboženské svobody všech respektovány jsou – kromě svévole zabíjet děti, ovšem. Tedy na otázku, komu je americká (tj. konzervativní křesťanská) Amerika dobrá, odpovídám: všem, kdo chtějí žít ve svobodě. Liberální levice, která si teď krátkozrace přeje, aby celá Amerika byla jen zrcadlovým obrazem západní Evropy, by si měla uvědomit, že její svoboda - jakož i fyzické přežití - nebude mít v islámské Evropě naší blízké budoucnosti dlouhého trvání. Považují američtí liberální herci a umělci znovuzvolení Bushe za konec svobody, nástup cenzury a začátek křesťanské teokracie (čímž rozumějí nedostatek federálních dotací z peněz daňových poplatníků na své „umění“)? Nuže co, kdyby se přestěhovali do Francie, Belgie či Nizozemí a předvedli tam to své „umění“, vždy se najde nějaký muslim, který je ochotně zabije. A bude po problému.

Leo Strauss - Filozof dnešní doby

Heinrich Meier

Leo Strauss (1899 – 1973) německý emigrant a politický myslitel, narodil se v Kirchhainu v Hessensku. Studoval u Ernsta Cassirera, Edmunda Husserla a Martina Heideggera. V letech 1925-1932 byl spolupracovníkem Akademie pro výzkum židovství v Berlíně. Od roku 1938 přednášel politickou filozofii v New Yorku a Chicagu. Zemřel v roce 1973 v Annapolis (Maryland). Je označován za myšlenkového předchůdce Bushovy vlády.

Kdybychom uvěřili fejetonům z poslední doby, museli bychom přijmout tezi, že Leo Strauss je vlastně posmrtným myšlenkovým předchůdcem odpovědným za novou bezpečnostní doktrínou Bushovy administrativy. Za jejího iniciátora je obecně považován náměstek ministra obrany USA Paul Wolfowitz, někdejší student Leo Strausse. Jeho kritici označují jeho a obdobně smýšlející osobnosti jako neokonzervativce.

Americký publicista Irving Kristol, v mládí trockista, označil na konci šedesátých let „neokonzervativce“ za liberála, kterého překvapila realita. Spolu se svým přítelem Normanem Podhoretzem v různých časopisech kritizoval levicovou kulturní revoluci a konejšivou politiku vůči Sovětskému svazu. Jejich vliv výrazně sílil v době Reaganovy vlády, zejména na půdě washingtonských thinktanků a American Enterprise Institute. Dvacet spolupracovníků tohoto institutu v dnešní době pracuje v administrativě prezidenta Bushe.

Tedy: co mají tito „neokonzervativci“ společného s Leo Straussem? Kým byl filozof ve skutečnosti? Focus požádal Heinricha Meiera, předního německého znalce Straussova díla a vydavatele jeho „Sebraných spisů“, o patřičný výklad.

Tolik dohadů a otazníků se skutečně dosud objevilo málokdy. Dohady týkající se politických úkladů, odhalování vlivů myšlenkových proudů a osobních spojení. Všude se hledají nějaké stopy. „Leo Strauss“ skutečně zaměstnává veřejné mínění. Jméno, které většina politiků a novinářů znala donedávna sotva z doslechu. Takový zájem je věnován filozofovi, který kolem své osoby nevyvolával žádný rozruch a sám žil stranou veřejného života. Můžeme o něm říci stejná slova, která pronesl jiný filozof dvacátého století Martin Heidegger o životě Aristotela: narodil se, byl filozofem a zemřel. Strauss se narodil roku 1899 v Kirchhainu, v Německu. Zemřel roku 1973 v Annapolis, v USA.

Heinrich Meier (1953) čestný profesor na univerzitě v Mnichově, od roku 1985 vede nadaci Carla Friedricha von Siemens (Carl Friedrich von Siemens Stiftung) v Mnichově. Věnuje se tématům politické teologie, politické filozofie, je autorem knih *Proč politická filozofie?* (2000), *Teologicko-politický problém* (2003) a dalších.

Dnešní zájem médií nevzbuzuje Straussovo myšlení. Onen zájem je zaměřen spíše na jeho účinky. Stejně jako Aristoteles nebyl pouze filozofem, nýbrž rovněž autorem rozsáhlého korpusu vědeckých spisů, vychovatelem Alexandra Velikého a hlavou peripatetické školy, Strauss za sebou zanechal rozsáhlé dílo a založil široce rozvětvenou myšlenkovou školu. Jeho knihy týkající se politické filozofie našly pozorné čtenáře po celém světě: od Francie po Rusko, od Iránu po Čínu, od Japonska po Brazílii a jejich počet stále roste. Náklady knih pojednávajících o Straussovi v posledním desetiletí prudce stouply.

Vliv, který mezinárodní tisk Straussovi připisuje, stále sílí, na druhé straně je však také mnohem užší. Leo Strauss stojí jako vynikající myslitel v pozadí skupiny politiků a intelektuálů, kteří získali rozhodující vliv na zahraniční politiku USA a neměli v úmyslu nic menšího, než revoluci mezinárodních vztahů a mezinárodního práva. Leo Strauss se stal klíčovým pojmem v politické agendě, jež se na jedné straně zaměřuje na trvalé zajištění americké hegemonie, na straně druhé na nastolení západního řádu v globálním měřítku. Leo Strauss se prezentuje jako teoretik přirozených práv člověka v podmínkách liberální demokracie, které jsou jeho přívrženci rozhodnutí prosazovat všemi prostředky. Mnozí komentátoři bez okolků hovoří o „válce Leo Strausse proti Iráku.“

Tolik ohně a kde je kouř? Jeden z členů americké vlády, náměstek ministra obrany Paul Wolfowitz, se jako student v letech 1965-1967 účastnil posledních Straussových seminářů v Chicagu před jeho emeritací. Strauss tehdy rozebíral „Menon“ od Platona, Aristotelovu „Politiku“, díla Montesquieua, Kanta a Nietzscheho. Někteří vědci a publicisté, kteří se do diskuse o mezinárodní politice zapojili, studovali před lety na Harvardu, Yale, Cornellu nebo jinde u profesorů, kteří kdysi navštěvovali Straussovy přednášky, nebo jím byli myšlenkově ovlivněni.

Na tom není nic podivného. Strauss byl mimořádně působivý a úspěšný profesor. Během 35 let své přednáškové činnosti – od roku 1938 na New School for Social Research v New Yorku, v letech 1949 až 1967 v Chicagu, pak v Claremontu a konečně na St. John's College v Annapolis – přednášel stovkám studentů. Univerzita v Chicagu se díky němu stala v padesátých a šedesátých letech centrem znovuoživení a obnovy politické filozofie. Brzy přitáhla ty nejlepší studenty. V roce 1962 uvedla britská historička Irene Coltmanová svou knihu „Filozofie a politika v anglické občanské válce“ větou: „Každý, pro něhož politická filozofie něco znamená, musí chtít být na University of Chicago, protože tam přednáší Leo Strauss.“

Značný počet Straussových studentů a ještě více studentů jeho studentů se stalo profesory filozofie a politologie. Někteří tíhli spíše k žurnalistice, jiní vstoupili do politiky – na straně republikánů - Paul Wolfowitz, nebo demokratů - William Galston, který byl v období první Clintonovy vlády jedním z nejbližších spolupracovníků prezidenta a první dámy. Před tím byl členem volebních týmů většiny

demokratických kandidátů na prezidenta od Mondaleho po Gora. Galston se sám označoval jako „Straussův student“, ostatní ho nazývali „filozofem Bílého domu.“

K pochopení **nového směřování** americké zahraniční politiky není zapotřebí žádných teorií o konspirativních sítích. A pro vojenské vynucení změny režimu v Afghánistánu nebo Iráku není zapotřebí podřít se univerzalistickému zápalu a nadšení. Střízlivé úvahy týkající se změněné situace po útocích z 11. září 2001 a po ztroskotání tolika iniciativ na Blízkém a Středním východě během posledních desetiletí by mohly být dostačujícím argumentem k vysvětlení změny politiky. Můžeme předpokládat, že nejinteligentnější zastánci nové zahraniční politiky nepřehlédli možné dopady na politický režim ve vlastní zemi, jako je posílení jejich ústavních institucí nebo posílení solidarity a sebedůvěry jejich občanů.

Kdo však chce hlásat prosazení univerzálního řádu, zřízení homogenního světového státu nebo misionářské šíření liberální demokracie jakožto jediného legitimního režimu až do nejodlehlejších koutů této země, nebude moci pro svůj cíl použít Leo Strausse.

Strauss nebyl ani ideologem vládnoucího řádu, ani prorokem utopie věstící do budoucnosti. Byl úplným protikladem ideologa nebo proroka. Jako občan USA se choval loajálně k zemi, která mu poskytla útočiště před pronásledováním. Osvědčil se jako přítel liberální demokracie, jež mu dovozovala vést filozofický život. Přiměl řadu svých studentů, aby zkoumali historické, konstituční a politické fundamenty společnosti a povzbuzoval je, aby se zasazovali o jejich obranu. Vážil si jejich patriotismu a učil je chápat vážnost, která politickému životu náleží.

Leo Strauss byl především filozof. Věděl, že sebepoznání nutí k podrobování vlastních názorů neustálými zkouškami žádostivosti a předsudků v oblastech politiky, morálky a náboženství a že to, co je nám nejvlastnější, vyžaduje kritické zkoumání. V tomto smyslu podrobil ostré kritice liberalismus, liberální pojem kultury a liberální koncepci pokroku. Svě mládí, kdy byl zastáncem striktně politického sionismu, vysvětlil Strauss takto: „Patriotismus nestačí.“ Byl dalek toho používat slova „vůle k moci“ nebo živit imperiální ambice; Strauss nenechával nikoho v nejistotě, že nepokládá politický život za nejlepší, stejně jako Sokrates v Athénách. K myšlence světového řádu se Strauss vyslovil v roce 1954 v diskusi s hegelovcem Alexandrem Kojěvem, jejímž předmětem byla Straussova kniha „O vládě tyranů“. Ze Straussovy interpretace téměř zapomenutého dialogu sokratovce Xenofonta vzešel nejpamětihodnější dialog, který veřejně vedli dva filozofové ve 20. století o politickém jednání politiků, o významu filozofie v antickém a moderním chápání a o konci dějin. Všechny postoje směřující k univerzalistické politice Strauss odmítl. Proti očekávání nabytí moudrosti a stavu všeobecného štěstí stavěl střízlivost starých filozofů, kteří nesnili o konci dějin ani o jejich smyslu.

Kojěve pracoval pro francouzskou vládu na urychlení dějinného procesu a stal

se jedním z nejvlivnějších mužů Páté republiky. Strauss dělal všechno, aby ztížil politické využití jeho filozofie. Kojěve stejně jako Platon nepřednášel své učení vlastním jménem, ale rozvíjel je pouze v dialektickém pohybu dialogu. Také Strauss rozvíjel svou filozofii v dialogu - s Heideggerem a Aristotelem, Lukrezem a Rousseauem, s Hobbesem a Alfarabim, Meimonidem a Spinozou, s Machiavellim a Aristofanem, Platonem a Nietzsche. A zahaloval je vesměs všechny do roucha interpretace.

Jako červená nit se ve Straussově díle táhne výklad teologicko - politického střetu: výzva, kterou pro filozofii představuje náboženství zjevení a politika - každé za sebe a obojí ve společném působení. Moderní osvícenství, a s ním i Strauss, nikdy nevyvracelo náboženskou ortodoxii. Usilovalo o vítězství pomocí napoleonské strategie. Táhl kolem pevností víry, a mělo je proto vždy za svými zády. Žádný filozof se intenzivněji nezabýval otázkou, která se do světové politiky vrátila v podobě náboženského fundamentalismu – až do 11. září 2001. Tentokrát však zcela zřetelně.

Západnímu triumfalismu nemá Strauss co nabídnout. V sebekritice a snahou o sebepoznání, které charakterizují Západ v té nejlepší evropské tradici, je však skutečným filozofem dnešní doby.

Překlad: Markéta Kolářová

Otištěno: Focus, 30. června 2003

Muži v pozadí

Kdo jsou neokonzervativci a jaký je jejich skutečný vliv na zahraniční politiku Spojených států?

Upravit Pavel Dufek podle The Economist

Otázky intelektuálního zázemí americké vlády a zejména americké zahraniční politiky, konkrétně pak možného vlivu neokonzervatismu na americkou (zahraničně-)politickou praxi, se stále více dostávají do čela zájmu mnoha komentátorů. Často se objevuje například názor, že Spojené státy se vydávají „jestřábi“ cestou a že jejich zahraniční politika je neúměrně určována malým okruhem ideově velmi vyhraněných osob. Zajímavý příspěvek v tomto směru přinesl v jednom ze svých posledních čísel týdeník *The Economist*, jehož zkrácenou verzi našim čtenářům nabízíme.

Válka v Iráku přispěla k vytvoření nového amerického zahraničněpolitického establishmentu. Neokonzervativci jsou pouze jeho částí. V roce 2000 zaujala místa v Bushově administrativě úzce propletená skupina asi 20 lidí, kteří doufali ve svržení Saddáma Husajna a v šíření amerických demokratických ideálů napříč Blízkým východem. Sami se označovali jako „neokonzervativci“ a po dva roky jim nikdo nevěnoval přílišnou pozornost.

Dnes je diktátor svržen a vlády po celém světě nervózně uvažují, co se tato obávaná skupina chystá provést příště. Bagdád ještě hoří, a nejvýše postavený představitel neokonzervativců, náměstek ministra obrany Paul Wolfowitz, už stačil prohlásit, že „změna musí nastat i v Sýrii“. Tato poznámka byla předzvěstí dvou týdnů tvrdého diplomatického tlaku Bushovy administrativy na tento druhý režim strany Baas, přestože Wolfowitz rychle dodal, že „změna“ v tomto případě neznamenala změnu režimu. Taková prohlášení děsí vlády celého světa. Ti, co rozhodují, se snaží o svých záměrech mluvit diplomaticky. Avšak lord Jopling, bývalý ministr britského kabinetu, hovořil mnohým z duše, když Sněmovně lordů 18. března řekl, že „neokonzervativci ... teď drží pod krkem Pentagon, a zdá se také, že mají páky i na souhlas prezidenta samotného.“ Robert Kagan, neokonzervativní publicista žijící v Bruselu, napsal: „Člověk vidí, jak nejlepší mozky Británie prosazují ... konspirační teorie o ‚neokonzervativním‘ (čti: židovském) únosu americké zahraniční politiky. V Paříži se mluví jedině o ropě, imperialismu a Židech.“ Jeden francouzský poslanec citoval svého ministra zahraničí Dominique de Villepina, který prohlásil, že, „jestřábi v americké administrativě (jsou) v rukou (Ariela) Šarona“ - tato poznámka je v některých kruzích chápána jako šifrované poselství o nadměrném pro-izraelském vlivu ze strany neokonzervativců, z nichž většina jsou Židé, v samotném srdci americké administrativy. Zmocnila se tedy zahraniční politiky nejmocnější země na světě klika intrikánů?

Využívá malinká skupina ideologů své nepřiměřené moci k tomu, aby zasahovala do mezinárodních záležitostí ostatních zemí, vytvářela nové impérium, pošlapávala mezinárodní právo - a ani za mák nedbala na důsledky? Ale kdeže. Tvrdit, že si intelektuální klika uzurpovala americkou zahraniční politiku, znamená přiznávat jí jak příliš mnoho, tak příliš málo. Zahraniční politika Spojených států nebyla ukořistěna malou ideologickou klikou, která vnutila své omezené názory ostatním. Spíše jsou neokonzervativci součástí širšího hnutí podporovaného prezidentem a prosazovaného v různé míře téměř všemi klíčovými osobami počínaje viceprezidentem Dickem Cheneyem (ministr zahraničí Colin Powell je pozoruhodnou výjimkou). Stopy neokonzervatismu se objevují dokonce mezi některými demokraty, a proto má smysl hovořit o tom, že možná vzniká nový zahraničněpolitický establishment.

Ze stejného důvodu opomíjí kritika roli ostatních. Téměř shoda panuje v názoru, že Amerika by měla rázně využívat své síly k přetváření světa. Protože však některé části neokonzervativního programu převzal pragmaticky uvažující prezident, a protože sami neokonzervativci jsou politicky vychytralí, nedějí se věci přesně podle jejich představ. Spíše než sami o sobě jsou mocní do té míry, do jaké jim prezident naslouchá. Výsledek je takový, že americká zahraniční politika se stává směsicí neokonzervativních idejí, prezidentových instinktů - a reality moci.

Abychom pochopili, jak k tomu došlo, začneme tím, kdo neokonzervativci jsou. Je pochopitelné, že jsou považováni za kliku, protože jí - za prvé - byli. Skupina vznikla v 60. letech jako frakce odštěpená od Demokratické strany. První generací byli kritici tehdejšího liberálního establishmentu; s ohledem na pověst ideologů byla poněkud paradoxní jejich hlavní výtka, že Demokraté ztratili kontakt s praktickými dopady vlastní politiky. Termín „neo“ (nový) byl urážkou ze strany levice, ovšem odlišil je od „opravdových“ konzervativců; jeden ze zakladatelů, Irving Kristol, žertoval, že neokonzervativce je liberál „přemožený realitou“. Zahraniční politika byla pouhou částí původního neokonzervativního programu, nejméně stejně tak důležitá byla politika sociální.

Druhá generace neokonzervativců je jiná. Málokdo z nich je Demokrat nebo bývalý Demokrat. Jsou to nesmlouvaví Republikáni. A zatímco si udržují charakteristické názory na domácí záležitosti (neokonzervativci například patřili mezi nejzuřivější kritiky bývalého republikánského lídra v Senátu Trenta Lotta, který byl donucen vzdát se funkce kvůli rasistickým poznámkám), jejich doménou je zahraniční politika - zčásti proto, že jejich hlavní návrhy v oblasti sociální politiky jako reforma sociální péče nebo zrušení pozitivní diskriminace se staly součástí hlavního proudu.

Druhá generace tvoří kliku v intelektuálním a společenském smyslu, ne však

v politickém. Většina pochází z podobného prostředí, ať jde o profesory (jako Paul Wolfowitz a Steve Cambone, také z Pentagonu) nebo právníky (jako číslo tři v Pentagonu Doug Feith, šéf štábu Dicka Cheneyho Scooter Libby a John Bolton z ministerstva zahraničí). Scházejí se ve stejných think tancích, jako je například American Enterprise Institute (AEI), jehož členem je také jejich patrně nejplamennější mluvčí Richard Perle. Píší pro stejný magazín a čtou stejný magazín - Weekly Standard, který edituje Billy Kristol, syn jednoho ze zakladatelů neokonzervatismu. Jsou spoluautory těch samých studií (v administrativě je pět z 27 autorů Přestavby amerických obranných sil, nadmíru vlivné zprávy publikované v roce 2000). Jsou, stručně řečeno, washingtonskými řečníky a intelektuály.

Ve většině ostatních zemí, kde je zahraniční politika věcí stálé byrokracie, by bylo pro malou skupinu profesorů a právníků nemyslitelné, aby se ujala role v politickém procesu, navíc role dominantní. Ve Spojených státech, s jejich tradicemi podnikatelského prosazování zájmů a politického jmenování do funkcí, to tak zvláštní není.

Neobvyklé je to, že neokonzervativci jsou tolik odlišní od texaské obchodní kliky sročené okolo George Bushe. Liší se také od šéfů velkých korporací, které prezident najal pro vrcholné funkce, jako jsou Dick Cheney a Donald Rumsfeld (oba bývalí generální ředitelé). Mnoho neokonzervativců stálo v prezidentských primárkách za Johnem McCainem, Bushovým soupeřem v Republikánské straně, a někteří pak dokonce podpořili Ala Gorea.

Bylo tedy sotva překvapivé, že zpočátku byli neokonzervativci pouze jednou z několika skupin soupeřících o vliv v zahraniční politice - a bez většího úspěchu. Ve volební kampani Bush hovořil o „skromné, ale silné“ politice a byl kritický k „budování národa“ což jsou velmi ne-neokonzervativní postoje. Dominantním zahraničněpolitickým hlasem v raných prezidentových dnech byl hlas Condoleezy Riceové, poradkyně pro národní bezpečnost. Hlavním cílem Condoleezy Riceové bylo zlepšit americké vztahy s ostatními velmocemi - taková politika sice do neokonzervativního programu patří, ale ani zdaleka v něm nemá rozhodující roli.

Dokonce ani Dick Cheney, který se měl stát nejmocnějším ochráncem neokonzervativců, se s nimi zpočátku neshodoval. Jako ministr obrany ve vládě George Bushe st. podpořil v roce 1991 rozhodnutí nesvrhnout Saddáma Husajna (ke zděšení Paula Wolfowitze). A byl také veřejně kritický k Izraeli a jeho politice budování osad - což je pro většinu pro-izraelských neokonzervativců nemyslitelné. I krátce po událostech 11. září 2001 byl Wolfowitz odmítnut, když šel za prezidentem s tím, že teroristické útoky poukázaly na naléhavou nutnost vypořádat se s hrozbou Saddáma Husajna.

Jak se tedy neokonzervativci, dříve jen jedna z několika skupin, dostali k vlivným pozicím, které teď zastávají? Tím, že vyslovovali názory, které se po 11. září

2001 začaly zdát důležitější - avšak se kterými mnozí konzervativci souhlasili už i předtím. Na začátku je představa, že Spojené státy stojí před výzvou být vůdcem „unipolárního světa“ (toto spojení vymyslel neokonzervativní komentátor Charles Krauthammer v roce 1991). Vidí svět v pojmech dobra a zla. Myslí si, že Spojené státy by měly být ochotné použít vojenskou sílu k vítězství nad silami chaosu. Dále pokračují prosazováním demokratické transformace Blízkého východu, což je názor, který není napříč administrativou sdílen (jedná se o extrémně radikální politiku, takže neokonzervativci nejenom že nejsou „neo“, nejsou ani, v normálním smyslu slova, konzervativní). Až na tuto výjimku se však jejich názory od zbytku administrativy tolik neliší.

Neokonzervativci mají také energický styl a upřednostňují morální jasnost před diplomatickou obratností a konfrontací před dosahováním postupných výhod. Jsou skeptičtí k multilaterálním institucím, které omezují americkou moc a efektivitu; spíše než na stará spojenectví se zaměřují na nové hrozby a příležitosti.

Tyto názory opět nejsou výhradně neokonzervativní. Podobné trendy byly v politice Spojených států pozorovatelné od konce studené války. Jak navíc upozorňuje Walter Russell Mead z Rady pro zahraniční vztahy, názorové klima se v Republikánské straně měnilo už delší dobu. Přesun od eurocentrických „mužů z východního pobřeží“ ke konzervativcům „Slunečního pásu“, kteří se více starají o Asii, Latinskou Ameriku a Blízký východ, začal spolu s Barrym Goldwaterem a Ronaldem Reaganem v 70. letech minulého století.

Tyto společné intelektuální kořeny umožnily neokonzervativcům udržovat úzké vztahy s tradičními konzervativními politiky, jako jsou Rumsfeld a Cheney. Ačkoliv ani jeden z nich není opravdovým neokonzervativcem, Donald Rumsfeld podepsal v roce 1998 dopis Billu Clintonovi, ve kterém ho vyzýval, aby odstranění Saddáma Husajna a jeho režimu vyhlásil za „cíl zahraniční politiky Spojených států“. Zakládajícím dokumentem neokonzervativní politiky pak byly Principy obranného plánování, sepsané pro tehdejšího ministra obrany Dicka Cheneyho v roce 1992, jejichž autory byli Paul Wolfowitz a Scooter Libby. Dokument vznášel otázku preventivních úderů a vyzýval Ameriku ke zvýšení vojenských výdajů až k hranici, kdy jim nebude možno konkurovat. O deset let později byly obě představy zaneseny do Národní bezpečnostní strategie jako oficiální politika.

Událostí, která proměnila obecnou názorovou shodu v konkrétní vliv, byly teroristické útoky z 11. září 2001. Podle slov George Bushe „noc padla na již změněný svět“. Neokonzervativci byli dlouho posedlí Blízkým východem a hrozbami, které „nelze odstranit“, například jadernými zbraněmi v rukou teroristů. Tradiční republikánští internacionalisté, kteří k tomu všemu měli málo co říct, nabízelí slabou intelektuální alternativu. Jak říká staré pravidlo politiky: „S něčím nelze bojovat ničím.“ George Bush si proto osvojil velkou část neokonzervativního programu.

Ale ne hned. Rozhodnutí zaútočit na Saddáma silou zřejmě padlo někdy mezi zářím 2001 a březnem 2002. V lednu 2002 ve Zprávě o stavu unie prezident Bush zmínil nechvalně známou „osu zla“ - termín jakoby vystřižený z příručky neokonzervativce - letos v únoru pak pronesl v AEI řeč o budování demokracie v Iráku a podpoře politických reforem na Blízkém východě.

Někteří Evropané si zřejmě myslí, že vliv neokonzervativců je přímým důsledkem neschopnosti George Bushe pochopit základy zahraniční politiky. Tento nadřazený pohled však není nedávným vývojem v americké politice podporován. Tato nová politika byla přijata jako odpověď na katastrofální událost. Má podporu téměř na všech politických úrovních včetně Kongresu (hlavními výjimkami jsou Ministerstvo zahraničních věcí a aktivní důstojníci v ozbrojených složkách). A především - nová politika je určována prezidentem samotným. Neokonzervativní klika je závislá na Bushovi, nikoliv naopak.

Dobrá, můžete namítnout, ale tohle jen přenáší střed pozornosti od spiknutí ke konsensu. Ať už formuluje politiku kdokoli, stále podle kritiků škodí zájmům (některých) evropských zemí, mezinárodního práva, multilaterálních institucí a tradičních spojení. Kromě toho, pokud je politika prováděna koalicí, ve které jsou neokonzervativci jen první mezi rovnými, vyvolává to otázky o její stabilitě a také o tom, zdali mezi neokonzervativci a ostatními existuje pnutí, připravené se naplno projevit.

Obavy o americkou zahraniční politiku se většinou týkají prostředků a nákladů, nikoliv cílů. Neokonzervativci chtějí osvobodit Irák, šířit demokracii po Blízkém východě a zlepšit opatření proti šíření zbraní hromadného ničení. Proti tomu mohou kritici sotva něco namítat, a to i v případě, že se těmto cílům nevěnují tak neúnavně jako neokonzervativci.

Evropané často připisují vše, co se jim na americké zahraniční politice nelíbí, vlivu této kliky. To je však evidentní chyba: americká administrativa odstupovala od určitých mezinárodních dohod už dlouho před neokonzervativním vzestupem. Je pravda, že neokonzervativci jsou ve své přezíravosti k multilaterálním uskupením, o nichž jsou přesvědčeni, že působí proti zájmům Spojených států, nemilosrdnější než ostatní. Jejich postoj ke „spleťtým spojenectvím“ je však spíše pragmatický než všeobecně nepřátelský. Mnozí, přestože ne všichni, uznávají NATO kvůli jeho roli při sjednocování východní a západní Evropy po pádu komunismu. Když Francie a Německo zdržovaly tureckou žádost o dodávky obranného vybavení před válkou v Iráku, americká administrativa raději našla cestu ke zdoání této překážky v rámci NATO, než aby se snažila Alianci zcela obejít. Největší hněv neokonzervativců směřuje proti Organizaci spojených národů a někdy proti Evropské unii.

V loňském roce se samozřejmě objevily velké diplomatické šarvátky, nejvýrazněji v Radě bezpečnosti OSN kvůli druhé irácké rezoluci. Jen těžko však můžeme

z toho všeho, pokud vůbec z něčeho, obviňovat neokonzervativce. O spoustu zlé krve se postarali Francouzi a Rusové, zatímco úřadem z velké části zodpovědným za americkou zahraniční politiku v oněch nešťastných chvílích bylo silně ne-neo-konzervativní ministerstvo zahraničí.

Oblastí, v níž by se vliv neokonzervativců mohl skutečně prokázat jako škodlivý vůči zájmům ostatních, je Izrael. Neokonzervativci patří mezi nejoddanější zastánce Ariela Šarona. Většina z nich se obává, že navrhovaný „cestovní plán“ (roadmap) ohrozí izraelskou bezpečnost, a udělá vše, co bude v jejích silách, aby ho zastavila. Na druhé straně je plán samotný ukazatelem mezi jejich vlivu. Kdyby neokonzervativci opravdu rozhodovali o všem, jak se o nich tvrdí, žádný plán by téměř jistě neexistoval. To, že se objevil, dokazuje roli ostatních sil působících na prezidenta Bushe: ministerstva zahraničí, Národní bezpečnostní rady či dokonce Tonyho Blaira.

Tyto síly budou pokračovat v ovlivňování prezidenta a v mírnění moci neokonzervativců. To může být dobře i špatně. Dobře proto, že budou drženy při zemi nejdivočejší výlety neokonzervativní fantazie; špatně v případě, že výsledkem bude nesoudržná politika. V tuto chvíli se dobré výsledky zdají být pravděpodobnější.

Irák je pro neokonzervativce modelovým, precedentním případem. Vojenské vítězství obrovsky zvýšilo vliv této skupiny; vážný obrat by ho mohl zvrátit. Avšak úspěšná poválečná rekonstrukce by neokonzervativce povzbudila k tlaku na prezidenta, aby přijal další části jejich programu. To neznamená poslat vojáky do Damašku (neokonzervativci říkají to, co si opravdu myslí - v souvislosti s vojenskou akcí vždy zmiňovali Irák a žádnou jinou zemi). Spíše to znamená vyvinout tlak na Sýrii, aby přestala podporovat Hizballáh, a na Saúdskou Arábii, aby přestala vyvážet vahhábistický extremismus; a také to znamená podpořit v Íránu vnitřní opozici vůči klerikálnímu režimu.

Prosazení tohoto seznamu úkolů se ovšem bude potýkat s různými omezeními. Neokonzervativci čekali na reformu Iráku déle než deset let. Neztratí o něj zájem, jak tomu bylo v případě Afghánistánu. Mohli by ale být rozptýleni řekněme krizí v Severní Koreji nebo na indickém subkontinentu. Mohli by být poraženi v Kongresu kvůli nákladnosti svých plánů, obzvláště pokud zaklopýtá ekonomika. Nebo by se mohly znovu vynořit spory s konzervativci hlavního proudu o délce pobytu vojáků v zahraničí, přičemž hlavní proud, podporovaný opatrnými realisty v ozbrojených složkách, požaduje co nejrychlejší návrat vojáků zpět do Států.

Nakonec je tu sám Bush. Jeho hlavní starostí je znovuzvolení a už také začal svoji pozornost obracet zpět k ekonomice, aby se vyvaroval osudu svého otce. To může neokonzervativní vliv utlumit více než cokoliv jiného.

Evropské a další vlády by se mohly, pokud by chtěly, k těmto opačným proudům připojit a dodat jim tak na významu. S výjimkou Velké Británie tak ovšem neuči-

nily a raději neokonzervativce démonizují jako spikleneckou kliku. To je téměř jistě chyba. Neokonzervativci nejsou okrajovou skupinou. Obstarávají velkou část intelektuálního rámce americké zahraniční politiky. Pokud nedojde k vážnému obratu v zahraničí, bude tato situace pokračovat - a jejich démonizace povede pouze k marginalizaci kritiků.

Redakčně upraveno podle časopisu The Economist z 26. dubna 2003.

otištěno: Revue Politika, 5/2003

redakce: Centrum pro demokracii a kulturu, Venhudova 17, 614 00 Brno www.cdkbrno.cz

Al Kajda – fantazie nebo skutečnost?

Síla nočních můr

Adam Curtis

Uvedený text je volným převyprávěním filmu „The Power of Nightmares“ (Síla nočních můr), který pro BBC natočil známý britský dokumentarista Adam Curtis. Film byl odvysílán koncem roku 2004 a vzbudil silnou vlnu ohlasů, protože neobvyklým způsobem nahlíží na teď tolik aktuální téma islámského terorismu, na jeho motivy a ideové zdroje. Zároveň rozkrývá pozadí současné situace a postavení neokonzervativců v USA; Curtis hledá souvislosti mezi vzednutím neokonzervativních postojů a jejich vztahem nejen k organizaci Al Kajda.

Rozhodli jsme se vám tento film poskytnout alespoň zprostředkovaně, protože téma islámského terorismu ve vztahu k západní civilizaci je v současné době znovu aktuální a souvislosti, které Curtis odkrývá jsou zarážející, až šokující.

Hlavní linku příběhu tvoří dvě skupiny: američtí neokonzervativci a radikální islamisté. Obě tyto skupiny se společně podílely na vytvoření noční můry tajné mezinárodní teroristické organizace, Al Kajdy. Obě svým způsobem změnilы současný svět, ovšem jiným způsobem, než měly původně v plánu.

Egyptský učitel v Americe

Celý příběh začal Egyptán Sajjid Qutb, který přijel ze své vlasti studovat do USA poměry ve školství. V Egyptě pracoval jako školní inspektor a jeho studijní pobyt mu měl pomoci v pochopení amerického vzdělávacího systému.

Qutb byl z poměrů ve Spojených státech velice zklamán. Protivila se mu povrchnost a konzumní styl Američanů, prosperitu společnosti považoval za známku její degenerace. Byla to doba, kterou Američané považovali za vrchol své civilizace – 50. léta a Trumanova Amerika. Qutbovi se hnusila touha po materiálním bohatství, kterou žil americký lid. Podle něj to byla cesta do pekel. Americká společnost nešla kupředu, ale navracela se do primitivní minulosti. Lidé se dostávali do izolace a byli obětí primitivních živočišných sil. Qutb v tom viděl hrozbu i pro svou civilizaci, pro islámský svět a rozhodl se, že rozpínání amerikanizace a sobeckého individualismu zabráni za každou cenu.

Sajjid Qutb nebyl sám, koho trápila bezbožnost, materialismus a povrchnost

Adam Curtis - uznávaný britský televizní producent, režisér a dokumentarista. Autor řady dokumentárních filmů - *Pandora's Box*, *The Mayfair Set*, *The Century of the Self* a dalších. Původně vyučoval politické vědy na Oxfordské univerzitě, ale posléze přešel k práci v televizi a k dokumentární tvorbě. Jeho poslední film „*The Power of the Nightmares*“ vyvolal řadu rozporuplných reakcí, především v britských médiích.

Američanů. V téže době rozvíjel svoje teorie myslitel Leo Strauss. Politický filozof, žijící v Chicagu, obklopen skupinkou svých žáků byl přesvědčen, že prosperující liberální společnost, v níž USA žije, obsahuje zdroj vlastního zániku. Liberální pojem individuální svobody vede lidi k tomu, že nakonec zpochybní všechno. Všechny hodnoty, všechny morální pravdy. Namísto toho se lidé nechají vést svými vlastními sobeckými touhami, což povede k zániku společnosti, protože ta už nebude vázána žádnými hodnotami.

Strauss navrhoval řešení – vytvořit takové mýty, jimž všichni uvěří a které budou stmelujícím prvkem pro společnost. Nevadí, že mýty budou třeba falešné, ospravedlnitelné jsou svou nezbytností.

Takovým mýtem může být náboženství či národ. Pro USA je ale specifický mýtus, že se jedná o zemi s jedinečným posláním – zachránit svět před silami zla. Stát je tím univerzálním dobrem, které veškeré zlo svou mravní převahou pokoří.

Strauss a Qutb měli mnoho společného – odpor k liberálnímu, nihilistickému individualismu a nutnost obnovy společnosti, příp. vytvoření nového řádu.

Qutbova filozofie

V roce 1950 se vrátil Sajjid Qutb zpět z USA do Egypta. Cestou přemýšlel o novém typu společnosti. Zásadní roli by v ní měl hrát politický islám, který jako jediný by měl moc zkrotit bezbřehý individualismus. Nová společnost by měla umět využívat všech moderních výtvarných, ale islám měl poskytnout morální rámec, který by zabránil lidem, aby se stávali otroky vlastního sobectví.

Cestou, jak dosáhnout lepší společnosti, bylo pro Qutba vytvoření avantgardy, malé skupinky, elity, která by odhalila nebezpečí liberalismu a dokázala přimět masy, aby se oddaly vyšší pravdě. Západní kultura se šířila už i v Egyptě a jediné osvícené elity by byla schopná přivést masy zpět k čistému způsobu života.

Qutb začal svoji vizi uskutečňovat politicky. Vstoupil do organizace Muslimské bratrstvo, jehož cílem bylo prosadit islám do vedoucí úlohy v egyptské společnosti. Muslimské bratrstvo podpořilo v roce 1952 revoluci proti britské nadvládě. Generál Násir, stojící v čele revolučního hnutí byl pro Bratrstvo příslibem vítězství islámu v Egyptě, ale Násir se orientoval spíše prozápadně a uzavřel spojenectví s USA.

Muslimské bratrstvo to považovalo za zradu a začalo organizovat odpor proti Násirovi. V roce 1954 byli Qutb a další vedoucí představitelé Bratrstva zatčeni egyptskou bezpečností a po atentátu na Násira bylo Bratrstvo v Egyptě zakázáno.

Ve vězení byli představitelé muslimského Bratrstva krutě mučeni, egyptští mučitelé byli speciálně vycvičení americkou CIA. Zahájili tvrdou odplatu členům Bratrstva, kteří se podíleli na atentátu na Násira. To byl rozhodující moment pro Qutba, který pod vlivem těchto událostí podstatně zradikalizoval svoji filozofii. Byl

přesvědčen, že západní kultura nejen motivuje lidi k sobectví a individualismu, ale rozvíjí v něm zároveň ty nejkrutější stránky lidské přirozenosti –jak se mohl na vlastní kůži přesvědčit ve vězení.

Islám jako poslední příklad nezkažené společnosti se stal terčem útoků ze všech stran. Za těchto okolností bylo ospravedlnitelné a legitimní bojovat proti této zkáze jakýmkoli prostředky. Podle Qutba se nabízel pouze jediný způsob, jak muslimy osvobodit: revoluční avantgarda musí povstat a svrhnou vládnoucí politiky. Je ospravedlnitelné i jejich zabití, protože jsou natolik zdegenerovaní, že se již nemohou považovat za muslimy.

V roce 1966 byl Qutb za tyto revoluční myšlenky popraven, ale jeho odkaz žil dál. Qutbovu filozofii převzal Adžmán Zawáhíri, později učitel Usámy bin Ladina.

Kořeny neokonzervatismu

V USA byla 60. léta znamením rozkladu dosavadního pořádku a tak dobře fungující společnosti. Prezident Johnson přišel s plánem pro celou Ameriku, s tzv. great society. Ale tato liberální politika, slibující všem přístup ke vzdělání a výdobytkům moderní společnosti vyvolala nepokoje.

Znepokojení se širokými vrstvami sdílela i skupinka intelektuálů z Washingtonu, jejichž vedoucím představitelem se stal novinář Irving Kristol. Chtěli pochopit, proč liberální politika selhala. A odpověď našli v teoriích Leo Strausse. Ten vysvětlil, že právě sama podstata liberalismu, totiž víra v individuální svobody, vyvolává chaos, protože ochromuje sdílený morální rámec, který udržuje soudržnost společnosti. Jednotliví lidé usilují o realizaci vlastních sobeckých zájmů, a to nutně vede ke konfliktům.

Hnutí začalo sílit a mnoho studentů přišlo do Washingtonu a připojilo se k této skupině. Někteří, jako Paul Wolfowitz, studovali Straussovy myšlenky na univerzitě v Chicagu. Jiní, jako syn Irvinga Kristola William, studovali Straussovy teorie na Harvardu. Skupina začala být označována jménem neokonzervativci.

Neokonzervativci spolu s Leo Straussem sdíleli nutnost vytvoření mýtu, který by dokázal zabránit rozpadu Ameriky. Začali tak vytvářet mýtus USA jako národa, jehož cílem je bojovat proti zlu na celém světě. Nepřítelem, který byl nejbližší po ruce se stal Sovětský svaz, ztělesnění všeho zla v období studené války. Tím, že americká společnost rozšíří dobro demokracie po celém světě, překoná i svou vlastní slabost a nedostatek sebedůvěry. Amerika byla podle neokonzervativců jedinou silou dobra na světě, kterou bylo nutno podporovat, jinak na světě zvítězí zlo.

V té době byl ministrem zahraniční USA Henry Kissinger, který byl narušitel od idealistických neokonzervativců pragmatikem, a rozdělení světa na dobrý a zlý s neokonzervativci rozhodně nesdílel. S rostoucím americkým chaosem chtěl Kissinger, aby se USA vzdaly svých ideologických postojů a uzavřely příměří se zeměmi, jako byl Sovětský svaz. Kissinger zahájil tento proces

v roce 1972, kdy přesvědčil Sovětský svaz, aby podepsal sovětsko-americkou smlouvu o omezení jaderných zbraní. Byl to začátek tzv. „procesu sbližování“.

Neokonzervativci se pokoušeli tyto usmířující snahy všemožně nabourat, protože ani trochu nezapadaly do jejich představy definitivního vítězství USA nad zlem. Podle nich není možné se se zlem smiřovat, je nutné ho totálně porazit a rozdrtit. Hledali spojence v nové vládě Geralda Forda. Jedním byl Donald Rumsfeld, nový ministr obrany a druhým se stal Dick Cheney, prezidentův šéf štábu.

Rumsfeld začal tvrdit, že Sovětský svaz ignoruje Kissingerovy smlouvy a tajně se vyzbrojuje a připravuje útok na USA, což ovšem CIA razantně odmítala. Rumsfeld však prosadil nezávislé vyšetřování celé záležitosti. Vytvořil tzv. tým B, který byl složen z neokonzervativců, jedním z nich byl Paul Wolfowitz, dalším pak Richard Pipes. Účelem týmu bylo vytvořit daleko nepřátelštější postoj vůči Sovětskému svazu a vzbudit také dojem, že Spojené státy mohou vést jadernou válku a mohou ji vyhrát.

Tým B začal zkoumat všechny informace CIA o Sovětském svazu. Avšak ať je studoval jakkoliv podrobně, nezjistil žádné důkazy, že Sovětský svaz vyvíjí nebezpečné zbraně či obranné systémy, o nichž neokonzervativci tvrdili, že je Sověti skutečně vyvíjejí. Neokonzervativci se však nespokojili se zjištěním, že tyto zbraně neexistují. Tým B začal tvrdit, že Sovětský svaz si vyvinul zbrojní systémy, které jsou tak hypermoderní, že jsou neviditelné a nejjistitelné.

CIA byla například přesvědčena, že sovětská letecká obrana je ve stavu rozkladu, a že je to důkazem rostoucího hospodářského chaosu v Sovětském svazu. Tým B tvrdil, že to je ve skutečnosti jen od sovětského režimu chytrá kamufláž. Obranný letecký systém ve skutečnosti funguje dokonale. Ale jediným důkazem, který pro to měl, byla oficiální sovětská vojenská příručka, v níž se pravilo, že sovětský letecký systém je plně integrovaný a funguje bezchybně.

Prostřednictvím filmů a televize šířil tento tým obraz světa, v němž je Amerika ohrožována skrytými silami, které mohou na Ameriku zaútočit každým okamžikem. Jsou to síly, které Amerika musí porazit, má-li přežít.

Neokonzervativcům se tak podařilo vytvořit onen nutný mýtus, o kterém mluvil Leo Strauss. Sovětský svaz se ve zjednodušeném vnímání stal ohniskem veškerého zla a Spojené státy koncentrovaly veškeré dobro, které může toto zlo porazit a stát se tak zachráncem celého světa. Neokonzervativcům se tak podařilo vnutit veřejnosti černobílé vidění světa, které je ovšem fikcí. Ve světě nevládne válka mezi dobrem a zlem. A Amerika není ztělesněním čistého dobra. Ale neokonzervativci chtěli vytvořit svět morálních jistot, proto zkonstruovali tento mýtus.

Vznik Džihádu v Egyptě

Mezitím se Egypt stal prozápadním, moderním státem. Již zmíněný Adžmán Zawáhíri, mladý lékař, se stal šéfem podzemní islámské organizace, jejímž cílem

bylo šířit myšlenky Sajjida Qutba. Qutbovy myšlenky byly nyní v Egyptě velmi populární, egyptskou vládou otráasaly korupční skandály a předpovědi o korupci a degeneraci, šířící se ze Západu, se zdály být pravdivé. A Zawáhíří se cítil povolán naplnit Qutbovy myšlenky a tuto situaci změnit.

V roce 1979, ukázal v Íránu ajatolláh Chomejní Zawáhířímu, že jeho sen o vytvoření islámského státu je možný. Íránský šáh dovolil svému režimu, aby ho zkorumpovaly západní banky a proto byla revoluce a návrat k islámu nevyhnutelné - stejně jako v Egyptě.

V 80. letech založil Zawáhíří a další Qutbovi stoupenci organizaci jménem Džihád. Byli rozhodnutí zabít egyptského prezidenta Saddáta demonstrativním způsobem, aby tak šokovali masy a přiměli je k povstání proti stávajícím režimu. Saddát byl zavražděn a původci atentátu, mezi nimi i Zawáhíří byli zatčeni. K předpokládanému povstání mas ale nedošlo. Zawáhíří tedy dospěl k názoru, že se mu nepodařilo zmobilizovat masy, protože jsou už také příliš zkorumpované americkou ideologií. Individualismus natolik ovlivnil mysl lidí, že jsou prodejní stejně jako jejich vedoucí politikové. Podstatně zradikalizoval svoji filozofii a došel k přesvědčení, že i tito obyčejní lidé mohou být zavražděni. Důsledkem bude šok u ostatních muslimů, kteří tak budou schopni konečně nahlédnout vyšší pravdu a společnost se změní.

Období Reaganovy vlády

Ve stejné době se role náboženství měnila i ve Spojených státech. Náboženství bylo neokonzervativci mobilizováno, protože USA se musí vnitřně morálně obrodit a čistě světská společnost to bez pomoci náboženství nezvládne. Koncem sedmdesátých let byly v Americe miliony fundamentalistických křesťanů, avšak nikdy se nezúčastnili voleb, protože by to pro ně znamenalo ušpinění se nemorální společností, kterou opovrhovali.

Pak se však rozhodli křesťané do politiky přece jen vstoupit. Tím, že vstoupili do politiky, konzervativní hnutí ovládlo masy, předtím měli konzervativci vliv jen mezi skupinkami intelektuálů.

Tyto hlasy pomohly výrazně k vítězství Ronalda Reagana ve volbách a mnoho neokonzervativců se tak dostalo do vlády. Paul Wolfowitz se stal šéfem oddělení ministerstva zahraničních věcí pro vytváření politiky. Jeho přítel Richard Perle se stal náměstkem ministra obrany. A šéf Týmu B Richard Pipes se stal jedním z hlavních Reaganových poradců. Neokonzervativci mohli začít realizovat svoji vizi USA jako síly dobra ve válce proti síle zla – Sovětskému svazu. Reagan toto pojetí zcela nesdílel, byl přesvědčen, že je Sovětský svaz silou zla, ale zastával názor, že s Rusy může o ukončení studené války vyjednávat.

Aby Reagana přesvědčili o zločinnosti sovětského systému, neokonzervativci se rozhodli dokázat, že je sovětský systém daleko agresivnější a vytvořili fikci celosvětově organizované teroristické sítě, kterou koordinuje Sovětský svaz. Vycházeli

přítom z knihy *The Terror Network*, kde se tvrdilo, že všechny teroristické skupiny na světě, od OOP, přes IRA jsou součástí koordinované strategie, kterou řídí Sovětský svaz.

CIA s podobným tvrzením zásadně nesouhlasila, protože podstatná část informací v knize *The Terror Network* pocházela z dezinformační propagandy, kterou vytvářela sama CIA ve snaze zdiskreditovat Sovětský svaz. Analytikové z CIA věděli, že mezinárodní sovětská teroristická síť neexistuje, protože si ji sami vymysleli. Neokonzervativci však podobné argumenty odmítali a fikce se tak stala realitou.

Reagan na základě těchto informací zcela změnil americkou zahraniční politiku.

Situace v Afghánistánu

Od roku 1979 bojovalo v Afghánistánu v kruté válce mudžáhidské hnutí odporu proti sovětské invazi. Malá skupina osob – neokonzervativců - v Reaganově Bílém domě považovala tyto bojovníky za nástroj, jak by mohla realizovat svou vizi přeměny světa. Mudžáhidé byli podle jejich představ schopni zlikvidovat celý Sovětský svaz a pomoci rozšířit demokracii po celém světě.

CIA proto začala mudžáhidské hnutí v Afghánistánu přímo podporovat. Americké peníze a zbraně nyní začaly plynout přes pákistánské hranice. Agenti CIA cvičili mudžáhidy v bojových technikách a v terorismu, včetně umísťování bomb do automobilů.

Zároveň začaly do Afghánistánu směřovat další skupiny s cílem bojovat po boku mudžáhidů. Byli to Arabové z celého Blízkého východu. Podle jejich náboženských vůdců bylo úkolem pomoci osvobodit tuto muslimskou zemi od sovětského okupanta.

Abdulláh Azam byl jedním z takových vůdců, na území Afghánistánu začal organizovat arabské dobrovolníky. V Pěšáváru založil „servisní úřad“ (Úřad služeb, *Maktab al-chidamat*), který se stal ústředím mezinárodní brigády arabských bojovníků. Azam se rychle stal ve válce proti Sovětům jedním z nejmocnějších lidí. Bylo mu několikrát bez potíží umožněno, aby navštívil Spojené státy, kde získával peníze a dobrovolníky pro svatou válku.

Úřad služeb v Pěšáváru poskytoval služby Arabům, kteří přijeli a chtěli se podílet na svaté válce. Azam měl všude dveře otevřené, protože Američané, saúdští Arabové, Pákistánci a mnoho dalších lidí chtělo, aby Sovětský svaz v Afghánistánu prohrál. Pro Azama, stejně jako pro neokonzervativce byl boj proti sovětům pouze začátek. Azam byl členem Muslimského bratrstva, jehož cílem bylo prosadit islám politickou cestou. Abdulláh Azam byl přesvědčen, že Arabové v Afghánistánu se mohou stát zárodkem nové politické síly. Z Afghánistánu se měli posléze vrátit do svých vlastních zemí a přesvědčit jejich občany, aby odmítli autokratické režimy,

které dominují Blízkému východu.

Azam dbal na to, aby se případné svržení režimů uskutečňovalo přísně a pouze politicky. Všichni jeho bojovníci mu museli přísahat, že nepoužijí teroristických prostředků proti civilnímu obyvatelstvu. Jedním z nejbližších Azamových poradců byl jeden saúdský Arab: Usáma bin Ladin.

Situace v Afghánistánu se poněkud zkomplikovala příchodem dalších posil z arabského světa. Jednalo se o vězně, radikální islamisty, kteří byli propouštěni a nuceně deportováni do Afghánistánu. Mezi nimi přišlo i mnoho vězňů z Egypta, těch, kteří osnovali atentát na prezidenta Saddáta. Jedním z nich byl i Adžmán Zawáhíri.

Zawáhíri byl přesvědčen, že demokracie vede politiky k tomu, že zaujmají postavení, jako by byli zdrojem veškeré moci a autority. Přitom odmítají vyšší autoritu Koránu. Tím popírají islám jako takový. Proto mohou být zabiti a s nimi i všichni, kteří se podílí na parlamentní demokracii, jsou v politické straně, nebo všichni, kdo chodí volit. Tyto vraždy poslouží k tomu, aby islámský lid prohlédl a konečně poznal pravou pravdu.

Rozpad SSSR

Zawáhíri a jeho skupinka se usadili v Pěšáváru. Svou radikální a nenávistnou ideologii začali šířit mezi zahraničními bojovníky. Stali se přímou konkurencí umírněného Abdulláha Azama a radikálně odmítali veškerý americký vliv na válku v Afghánistánu, protože Amerika byla zdrojem individualismu, který kazí islámský svět.

V roce 1987, kdy byl v Sovětském svazu u moci Michail Gorbačov, bylo rozhodnuto, že stáhne své ruské vojáky z Afghánistánu. Chtěl nastolit jiný způsob vlády, začal měnit politiku svých předchůdců, protože byl přesvědčen, že jen tak dokáže zabránit rozkladu celého bloku. Od Američanů požadoval pomoc při vyjednávání míru v Afghánistánu a pomoc při vytváření stabilní vlády. Ale politici ve Washingtonu to otevřeně odmítli. Řekli, že budou pomáhat mudžáhidům, dokud neodejde poslední Rus, a to bez jakéhokoli vyjednávání. O budoucnosti v Afghánistánu pak rozhodnou sami bojovníci za svobodu.

Taková neústupnost vzbudila na ruské straně velké překvapení a Gorbačov varoval USA před vítězstvím radikálního islamismu, pokud Američané umožní mudžáhidům ovládnutí Afghánistánu. Takové řešení k demokracii rozhodně nepovede, domníval se Gorbačov.

Když sovětská vojska opustila Afghánistán, Američané i islamisté začali být přesvědčeni, nejen že zvítězili ve válce o Afghánistán, ale že způsobili začátek pádu celé Říše zla, protože Sovětský svaz a celý komunistický blok byl tou dobou již velice oslaben.

Neokonzervativci i islamisté se domnívali, že SSSR padlo jejich zásluhou. Vznikl tak další z mnoha mýtů, a to, že za použití síly je možné šířit demokracii. Ostatně tento mýtus přežívá dodnes a je ústředním bodem americké zahraniční politiky.

Melvin Goodman, odborník CIA na Sovětský svaz říká: „Snad největším mýtem amerického politického diskursu v současnosti je přesvědčení, že to, co udělala americká vláda, způsobilo rozklad Sovětského svazu. Sovětský svaz se rozložil jako domek z karet, protože to byl domek z karet. Prohnil zevnitř. Ekonomika byla prohnílá. Politický proces byl prohnílý. Vládla tam ústřední vláda, které už mimo Moskvu nikdo nevěřil. Všude vládl absolutní cynismus v celém systému vlády. Neexistovala občanská společnost. Avšak pracovníci Reaganovy vlády tvrdí, že Afghánistán vedl k pádu samotného Sovětského svazu, k pádu berlínské zdi v roce 1989 a k rozkladu východoevropského impéria. My v CIA jsme poukazovali na to, že to je absolutní fantazie. Avšak Spojené státy uvěřily svým vlastním mýtům a vlastním fantastickým vizím. Staly se obětí vlastních lží.“

I islamisté si díky válce v Afghánistánu vytvořili mýtus, a to, že toto vítězství je počátkem revoluce, která pak zachvátí celý arabský svět a svrhne zkorumpované autoritativní režimy. Zapomněli přitom na to, že to nebyli pouze oni, kdo v Afghánistánu zvítězil, že bez pomoci ze strany USA by neměli přístup k výcviku ani ke zbraním.

Ale mýtus tvrdil, že zvítězili v této válce právě džihádští islamisté, že to byl triumf Džihádu. Tento mýtus se stal nesmírně vlivným a stal se mobilizující silou pro muslimy po celém světě.

V Pěšáváru se mezitím odehrával boj mezi umírněnými a radikály, mezi Abdul-láhem Azamem a Adžmánem Zawáhířím. Oba usilovali o převzetí vlivu nad masou arabských bojovníků, ale jen Zawáhíř byl úspěšný. Postupně získával vliv na celé hnutí, dokázal přesvědčit Usámu bin Ladina i s jeho penězi, aby pracoval pro něj a ne pro Azama. Koncem roku 1989 byl v Pěšáváru Abdulláh Azam usmrcen bombou, umístěnou v automobilu.

Politika islámského radikalismu na Blízkém východě

Začátkem devadesátých letech začínaly získávat v arabském světě širokou lidovou podporu islámské politické strany.

Vlády v Egyptě i v Alžírsku čelily velkému dilematu. Základní vizí byla představa, že se Korán stane politickým rámcem pro společnost. Na základě Koránu vznikne neměnná soustava zákonů, o nichž se nebude smět diskutovat a ty budou muset dodržovat všichni. Politické strany by se staly irelevantními, protože by byl nemožný nesouhlas. A nespokojení lidé se chystali dát moc stranám, které plánovaly uvést tuto vizí v život a zlikvidovat demokracii.

Bylo rozhodnuto o použití ozbrojených složek a v červnu 1992 provedla alžírská

armáda puč. Protesty islamistů byly násilně potlačeny, jejich vedoucí představitelé byli zatčeni a okamžitě byly zrušeny volby. I vláda v Egyptě zasáhla. Zatkla stovky členů Muslimského bratrstva a zakázala této organizaci jakoukoliv politickou činnost. To byla příležitost pro násilné radikální islámské organizace, aby vyšly z ilegality a zahájily svou činnost. Začaly organizovat násilné revoluce v Alžírsku a v Egyptě. To měl být začátek svaté války, která měla osvobodit muslimský svět od korupce.

Radikálové byli přesvědčeni, že ozbrojený předvoj bude schopen uchvátit moc, a že se jim podaří napodobit afghánské ‚vítězství‘, že se jim podaří vytvořit islámský stát v Alžírsku, v Egyptě a v dalších zemích. Byli přesvědčeni, že se k nim muslimské obyvatelstvo přidá a podpoří je.

Adžmán Zawáhíri a Usáma bin Ladin měli nyní základnu v Súdánu. Odtamtud organizovala jeho skupina Džihád na politiky v Egyptě. Avšak jako vedoucí ideolog revoluce cestoval také po celém arabském světě a radil jiným organizacím ohledně strategie.

Avšak revolucionáři brzo zjistili, že masy nepovstávají a nenásledují je.

V reakci na tuto situaci rozšířili islamisté svůj teror. Jejich logika byla brutální. Usmrcení musejí být nejen politikové, ale i obyčejní lidé, kteří tyto režimy podporují. Vzhledem k tomu, že nechtějí povstat, jsou i oni zdegenerovaní. Takže se sami odsoudili k smrti.

Nicméně jejich politika nebyla úspěšná, k povstání mas nedošlo a lidé se v důsledku strašného násilí obrátili proti nim.

Bin Ladin a Adžmán Zawáhíri proto zahájili novou strategii. V květnu 1998 pozvali skupinu novinářů na tiskovou konferenci, kde oznámili novou svatou válku. Vinu na neúspěchu revolucí totiž nenesly Zawáhíriho teorie, ale muslimské masy. Jejich mysl byla zdegenerována vlivem Západu a proto je nutné zaútočit přímo na Západ, na původce zla. Nový Džihád, nová svatá války bude směřována přímo proti Spojeným státům.

Osvobození Kuvajtu

Neokonzervativci ve Washingtonu se nespokojili s vítězstvím nad Sovětským svazem. Rozvíjeli dál svou agendu a rozšiřovali ji na další země, které je nutné „vysvobodit“ ze spárů zla a přinést jim dobro demokracie. Michael Leeden, konzervativní představitel k tomu ve filmu říká: „Víte, chceme porazit tyranii. Chceme svobodné země. Myslíme si, že je na tom Amerika lépe, jestliže budeme žít ve světě, kde existují převážně svobodné země, v nichž je moc závislá na jejich občanech. Myslíme si, že kdyby byl takový celý svět, byli bychom daleko bezpečnější. Typicky na nás útočí tyranie. Myslím, že je to úkolem Ameriky. Protože na Ameriku budou vždycky útočit tyranie. A tak si myslím, že naší jedinou volbou je, zda vyhraje nebo prohraje. Budeme muset bojovat, to je jasné. Protože

na nás zaútočí.“

Další, na koho po porážce Sovětského svazu přišla řada byl Saddám Husajn. V osmdesátých letech byl Saddám Husajn těsný spojenec Ameriky, ale v roce 1990 napadl Kuvajt. Pod vedením G. Bushe staršího byla vytvořena koalice mírových sil, které měly za úkol Kuvajt osvobodit. Pro neokonzervativce to byla příležitost k proměně celého Blízkého východu, nechtěli se spokojit pouze s osvobozením jedné země. Tím by se naplnila a završila ta jedinečná historická úloha Spojených států jako osvoboditele zemí od útlu nedemokratických režimů. Neokonzervativci se snažili udržet černobílé vidění světa i po konci studené války, protože by jim to umožňovalo udržet si vliv.

Jakmile byl Kuvajt osvobozen, Bush nařídil, aby válka skončila. Byl přesvědčen, že Amerika má ve světě vytvářet stabilitu, ne, že se má snažit ho měnit. Stejně jako Henry Kissinger, který byl nepřítelem neokonzervativců v sedmdesátých letech, považoval Bush otázky dobra a zla za irelevantní. Důležitějším cílem bylo vytvořit na Blízkém východě stabilní rovnováhu moci.

Pro neokonzervativce to byla velice špatná zpráva a především důkaz toho, že absence hodnot a morální relativismus převládl už i v Bílém domě.

Profesor Steven Holmes, odborník na politickou filozofii k tomu ve filmu dodává: „Hněv Paula Wolfowitze je svou podstatou hněvem proti slabosti amerického liberalismu. Proti kompromisnické podstatě lidí, jako je George Bush senior. Proti jeho ochotě dělat ústupky, vyjednávat. Nevést válku až do trpkého konce. A jeho hněv je motivován, a to je zajímavé, méně nenávisť vůči Saddámu Husajnovi než nenávisť vůči americkým liberálům, kteří jsou zdrojem slabosti, prohnílosti a relativismu. Ochromují americkou společnost už celá desetiletí.“

Čelíce takovéhle porážce se neokonzervativní hnutí obrátilo dovnitř ve snaze porazit síly liberalismu, které ho ochromovaly. Proto se znovu obrátilo k teoriím Leo Strausse a k vizi politického využití náboženství. Cílem bylo navrátit zpět morální a náboženské otázky do obsahů konzervativní politiky. Pro neokonzervativce se stalo nástrojem šíření morálky. Je to mýtus, který je šířen mezi většinu občanů společnosti politickou elitou, aby si tak zajistila společenský pořádek.

Republikáni tuto agendu vzali za svou a začali ji prosazovat především po sjezdu v roce 1992, kdy aparát strany ovládla náboženská pravice. George Bush znovu kandidoval na prezidenta, tentokrát s politikou, která měla zakázat potraty, práva homosexuálů a multikulturalismus. Záměr měl ovšem opačný efekt, většinová republikańská voliči se polekali moralizování a přešli k Billu Clintonovi, k politikovi, který chtěl řešit jejich skutečné problémy, jako byly daně a stav hospodářství.

Bill Clinton v nadcházejících volbách zvítězil a neokonzervativce tak odsunul do pozadí. Ti se ovšem rozhodli vyřešit svoji situaci tak, že z prezidenta USA za pomoci propagandy vytvoří nepřítele, tak jak to učinili i se Sovětským svazem. A přesvědčí Američany, jak je liberalismus zkažený.

Hon na Billa Clintona

V médiích se objevila řada těžko pochopitelných a uvěřitelných tvrzení. Bill Clinton byl obviňován ze sexuálního obtěžování v Arkansasu, obvinění, že on a jeho žena zorganizovali zkorumpovanou koupi nemovitostí, obvinění, že zavraždili svého blízkého přítele Vince Fostera a obvinění, že Clinton pašoval drogy z malého letiště v Arkansasu. Všechna tato obvinění byla nepravdivá a všechna měla původ v nové skupině neokonzervativců, kteří byli rozhodnutí Clintona zničit.

Pod tlakem byl Clinton donucen souhlasit s nezávislým vyšetřováním afér. Vedl ho vysoký soudce ve Washingtonu jménem Kenneth Starr, který byl členem pravicové skupiny právníků jménem The Federalist Society, která měla finanční a ideologické vazby na neokonzervativce. Navzdory veškerému svému úsilí nenašel Kenneth Starr žádné inkriminující důkazy proti Clintonovým, nenašel žádné důkazy na podporu sexuálních skandálů z Arkansasu. Náhodou jeho výbor přišel jen na Clintonův poměr s Monikou Lewinskou, který však Clinton popřel. A tato lež neokonzervativcům stačila jako důkaz prohnílosti a zkaženosti všech liberálních myšlenek.

Byla zahájena kampaň, jejímž cílem bylo odvolat prezidenta. Prezident byl vykreslován jako zvrhlík, který přece nemůže zastávat nejvyšší americký post.

Prezidenta se ovšem navzdory všemu úsilí odvolat nepodařilo, protože průzkumy veřejného mínění neustále vykazovaly podporu prezidentovi. Voličům na morálních otázkách nezáleželo, zajímaly je problémy jejich běžného života. To, že americký lid odmítl podpořit předčasné odvolání Billa Clintona, bylo pro neokonzervativce důkazem morální zkorumpovanosti celé americké společnosti.

Noční můra – Al Kajda

Tou dobou začali bin Ladin a Zawáhíri realizovat svou novou strategii svaté války vedené proti USA. Uskutečnili teroristické akce v Africe a poprvé se dostali do povědomí lidí. Bin Ladin financoval výcvikové tábory v Afghánistánu a hledal tam svoje dobrovolníky. Ovšem operace, které organizoval byly naprosto na okraji islámského hnutí a mnoho čelných muslimů se stavělo proti této nové strategii. Mimo svou vlastní skupinku neměl bin Ladin žádnou vlastní organizaci - dokud mu ji Američané nevymysleli. Bin Ladin a Adžmán Zawáhíri se dostali do centra volného seskupení islámských extremistů, kteří byli v deziluzi a kterým se začala líbit nová strategie. Avšak žádná organizace neexistovala. Extremisté si většinou sami plánovali vlastní operace a očekávali od bin Ladina, že jim pomůže zejména s financováním. Bin Ladin nebyl jejich velitelem.

Důkazy o údajné existenci rozsáhlé a centrálně řízené teroristické organizaci američanům poskytl bývalý společník bin Ladina jménem Džamal al-Fadl. Obraz bin Ladina, který al-Fadl nakreslil pro Američany, byl obrazem všemocné osobnosti, která stojí v čele velké teroristické sítě s organizovanou hierarchií a systémem

velení. Al-Fadl také uvedl, že prý bin Ladin tuto organizaci i pojmenoval: Al Kajda. Ve skutečnosti byl Džamal al-Fadl před bin Ladinem na útěku, ukradl totiž bin Ladinovi peníze. Oplátkou za jeho svědectví mu Američané poskytli svědeckou ochranu ve Spojených státech a velkou finanční hotovost.

Jason Burke, autor knihy Al Kajda uvádí údajnou existenci organizace Al Kajda na pravou míru: „Absolutně klíčovou součástí stíhání, organizovaného FBI, byla argumentace, že bin Ladin byl velitelem konkrétní organizace, s buňkami po celém světě. Avšak představa, že by někdo mohl být členem takovéto organizace je mýtus. Žádná organizace Al Kajda neexistuje. Neexistuje žádná mezinárodní síť, která by měla velitele a kádry, ochotné otrocky plnit rozkazy, organizace, která by měla chapadla ve všech zemích světa, tajné buňky v nečinnosti, čekající léta na rozkaz, v Africe, v Americe, v Evropě. Tato představa systematické teroristické organizace se schopností organizovaně jednat prostě neexistuje.“

Pohled na existenci organizace Al Kajda se radikálně změnil po atentátech na Světové obchodní centrum v New Yorku.

Ač se k šokujícím atentátům přihlásila organizace Al Kajda, nezpůsobila je. Jejich původcem a tvůrcem byl jednotlivec, islámský extremist a Chálid Šajch Muhammad. Ten se na bin Ladina obrátil pouze s prosbou o finanční příspěvek a pomoc při vyhledávání dobrovolníků. Politici ovšem ve vzniklé panice a tím souvisejícím nutným zjednodušením situace začali tvrdit, že se jednalo o promyšlený útok rozsáhlé teroristické organizace.

Útoky naplánovala malá skupinky, která se inspirovala radikální interpretací islamismu, kterou na základě předchozích vypracoval Adžmán Zawáhíri.

Znovuzískání moci

Nastalá situace výrazně napomohla popularitě neokonzervativců. Konečně se potvrdily jejich teorie o existenci univerzálního zla, které zaútočilo na „dobro“ a hodlá ho zničit. Nového zla, které vystřídalo Sovětský svaz a je nutné proti němu znovu a s nezmenšenou silou bojovat.

Po vítězných volbách George Bushe juniora se staří známí neokonzervativci - Paul Wolfowitz a Donald Rumsfeld dostali do Bushova kabinetu. Do útoků na Světové obchodní centrum stáli v pozadí a prezident jejich vize nebral příliš v úvahu. Po útocích se stali všemocnými. Tito bývalí spolupracovníci z dob Ronalda Reagana, spolu s Dickem Cheneyem a Richard Perlem začali připravovat a organizovat reakci na 11. září a jejich nejbližším úkolem bylo vyhledat údajnou centrálu Al Kajdy v Afghánistánu.

Richard Perle k tomu říká: „Boj proti sovětské totalitě byl bojem za základní hodnoty. Byl to boj mezi dobrem a zlem. To je výstižná zkratka. A válka proti terorismu je obdobná. Není to válka proti terorismu, je to válka proti teroristům, kteří chtějí celému lidstvu vnutit nesnášenlivou tyranii, islámský svět, kdy bychom

všichni museli přijmout jejich hodnoty a žít tak, jak oni chtějí. V tomto smyslu je to boj mezi dobrem a zlem.“

Americká invaze do Afghánistánu dokázala zničit organizaci Taliban, dokázala rozpráshit případné radikální islamisty, kteří se soustředili kolem Usámy bin Ladina, ale nedokázala vymazat myšlenku radikálního pojetí islámu. A tato vize žila dál a stala se inspirací pro další a další jednotlivce, kteří ve jménu této myšlenky dál vraždí po celém světě. To je skutečnou hrozbou, ne domnělá existence Al Kajdy.

Američané se nezastavili v hledání teroristické sítě pouze na Blízkém východě, hledali i doma, v USA. A byli úspěšní. Americká vláda postupně našla celou řadu spících buněk, které dokládaly existenci Al Kajdy v USA. Ve skutečnosti ale neexistovaly důkazy, které by věrohodně dokládaly spojení těchto skrytých buněk s teroristickou sítí. Curtis ve svém filmu uvádí příklad videokazety, která byla nalezena při zásahu v Detroitu. Jedná se o záznam výletu několika teenagerů do Disneylandu. Avšak americká vláda interpretovala videokazetu jako přípravu na teroristický útok. Jednalo se podle ní o řadu skrytých významů, např. krátký záběr stromu před hotelem znamenal, že tam teroristé zamýšleli umístit střelce, který měl střílet na automobily na dálnici. Část záznamu, která vypadala, že někdo omylem nechal kameru běžet, byla ve skutečnosti teroristická příprava - terorista tajně počítal vzdálenosti, aby ukázal ostatním, kam umístit bombu.

Ron Hansen, reportér, Detroit News: „Vláda tvrdila, že teroristé právě natáčejí takovéto kazety tak, aby byl jejich skutečný účel skryt. Proto ta videokazeta vypadá jako normální turistický videozáznam návštěvy v Disneylandu. Ve skutečnosti je prý jejím účelem zhodnotit Disneyland za účelem teroristického útoku. Právě to, že ta videokazeta vypadá turisticky, je prý přímým důkazem, že to turistická kazeta není. To, že na tom záznamu ti mladí lidé spolu hovoří, dělají vtipky a pitvoří se před kamerou, to má všechno zakrýt jeho tajný výzvědný charakter.“

A takových případů se zcela nejasnými důkazy, často bizarně vykonstruovanými byla v USA celá řada.

Spojené státy měly po sebevražedných atentátech důvod ke znepokojení. Existovaly racionální hypotézy. Ty však byly ve vzniklém zmatku a panice vyplněny naprosto smyšlenými důkazy. Každý, kdo si chce vysvětlit nějaký fakt a má již předem vytvořenou teorii, argumenty si vždy dokáže obstarat. A leckdy působí věrohodně. Američané začínali od konce a všechna bílá místa si dokázali zaplnit. Založíte-li si předpoklady na předpokladech, můžete dojít k čemukoliv.

Fantazie nebo skutečnost ? Fikce nebo realita?

Vytvořena tak byla fantazie, které uvěřila veřejnost a nakonec i politici. Protože se jim v danou chvíli hodila. Nikdo nepopírá, že ve světě existují nebezpečné a fanatické skupiny, které byly inspirovány extrémními islámskými teoretiky a jsou ochotné kdykoli použít násilí. Ty nejsou ničím novým. Novou se stala skutečnost,

že vlády spojily tyto nekompaktní a nezávislé skupiny do jednoho mocného celku, skvěle organizovaného a hrozícího zničit civilizovaný svět.

Tuto fantazii nikdo nezpochybňuje, protože slouží výhodně zájmům tolika lidí.

Mezi nimi i neokonzervativcům. Výborně ladí k jejich černobílému pojetí světa. Zjistili, že mohou této myšlenky využít k realizaci své vize, že má Amerika ve světě zvláštní úkol bojovat proti zlu. To stálo v základech přesvědčení, že USA musí zasáhnout v Iráku a osvobodit irácký lid z moci Saddáma Husajna. K ospravedlnění útoku byla stejným způsobem vymyšlena hrozba zbraněmi hromadného ničení, jimiž Saddám disponuje. Nakonec se žádné nenašly.

Do popředí zájmů politiků se tak dostala jejich role zachránců. Podobný princip fungoval i po válce, kdy politici v zájmu lepší budoucnosti mobilizovali společnost. Nyní politici také využívají budoucnosti jako hybného motoru, ale ve zcela jiných souvislostech. Jejich schopnost představit si budoucnost a strašlivá nebezpečí, která skrývá, jim poskytuje na světě novou a hrdinskou roli. Politici si nyní představují to nejhorší, co se v budoucnosti může stát a jednají tak, aby tomu zabránili. Říká se tomu preventivní princip.

Myšlenku preventivního principu vytvořilo hnutí Zelených a v podstatě tvrdí, že nemáme-li důkazy, že se něco může stát problémem, není důvodem nejednat, jako by neexistoval problém. To je argument, obsahující tři zápory. V podstatě se tím tvrdí, že je zcela správné jednat bez důkazů. Musíme si dokázat představit, co se v nejhorším případě může stát, a užít této představitivosti pro nejhorší možné důkazy, které jsou v současnosti k dispozici.

V tu chvíli se ale dostáváme do pastí své vlastní imaginace. „Nejhorší“ co se může stát nemá hranice. Uvažování a jednání se pak odehrává na základě čiré spekulace. A právě tento princip se uplatnil ve válce proti terorismu, v nejčistší formě pak ve válce proti Iráku. V Americe i v Británii byly zatýkány osoby a umísťovány do vězení nikoliv za zločiny, které spáchaly, ale protože si politikové mysleli, anebo si představovali, že by nějaký takový zločin mohly spáchat v budoucnosti. Takoví „pachatelé“ pak jen velice těžko dokazují, že to, co si o jejich motivech myslíme není pravda.

Tento trojdílný dokumentární film ukázal, že představa skryté organizované teroristické sítě je fantazie. Tím, že politikové přijali preventivní princip, dostali se do pastí. Představují si to nejhorší o organizaci, která vůbec ani neexistuje. Existuje myšlenka u mladých rozhněvaných muslimských mužů po islámském světě. Ta je hrozbou.

Islamisté a neokonzervativci společně vytvořili dnešní atmosféru strachu, které se nakonec zmocnili politikové, strach z imaginárního nepřítele je to jediné, co politikům zůstává, aby si udrželi moc.

Sny, které kdysi politici použili k tomu, aby se jim podařilo vybudovat moderní společnost byli iluzemi, stejně jako noční můry, které nyní politici používají k ospravedlnění vlastních činů. Zda tím zakrývají absenci vizí a hodnot ukáže čas.

V textu byly použity úryvky z filmu *The Power of Nightmares* a z textu *Jak neokonzervativci a islamisté vytvořili nový „svět globálního terorismu“*, zveřejněného v Britských listech.

Neokonzervativní klika

Joshua Muravchik

V posledních měsících se termín „neokonzervativní“ objevoval v médiích jako nikdy předtím ve své 30leté historii. Zkuste si jej zadat do Nexisu, elektronické databáze zpráv. I kdybyste omezili požadavek na zprávy obsahující „Irák“ a „Bush“, hledání by selhalo; počet hesel mnohonásobně překračuje kapacitu programu. Sedm let poté, co Norman Podhoretz, dirigent neokonzervativního orchestru, oznámil zánik hnutí na těchto stránkách (Commentary magazine), vládnou neokonzervativci větším vlivem než kdy předtím. Jsou notoricky prohlašováni za ty, kteří změnili George W. Bushe k nepoznání. V jejich rukou se stal prezident - který jako kandidát viděl Ameriku „pokornou“, s redukováným zahraničním vojenským rozmístěním a vyhýbající se budování národa (nation building) – válečným náčelníkem, který už svrhl dvě zahraniční vlády a dalším dal ultimátum, kterým varuje před podobným osudem.

„Neokonzervativci ... jsou hluboce zodpovědní za náš vstup do války proti Iráku,“ poznamenává Elizabeth Drew v New York Review of Books. „Neokonzervativní vize se stala tvrdým jádrem americké zahraniční politiky,“ prohlašuje Newsweek. „Prostoupili kulturu téměř na každé úrovni počínaje akademickou půdou a půdou Pentagonu konče,“ trápí se New York Times a přidává, že „nashromáždili potřebné prostředky finanční i odborné, aby mohli ovlivňovat masy nebo diskutovat s těmi na nejvyšších postech vlády o tom, co si myslí.“ „Dlouho předtím, než George W. Bush dosáhl Bílého domu, měli neokonzervativci promyšleno mnoho těchto konfrontací (s jinými národy),“ odhaluje National Journal.

V zahraničí, kde je neokonzervativní politika považovaná za mnohem kontroverznější než v USA, je tón kritiků souměřitelně ostřejší. Šestistránková příloha ve francouzském týdeníku Le Nouvel Observateur popsala „les intellectuals neo-conservateurs“ jako „ideology americké říše.“ V Anglii vysílala British Broadcasting Company (BBC) hodinový televizní speciál, který začínal: „Tohle je příběh o lidech, kteří chtějí mít svět po svém způsobu, po americkém způsobu, (a) ... děsí tím lidi“. Londýnské The Times úzkostlivě hájily blízkou spoluprací Británie

Joshua Muravchik (1947) americký vědec a filozof, získal doktorát v mezinárodních vztazích na univerzitě v Georgetownu. Do oblasti jeho zájmu spadá studium neokonzervatismu, historie socialismu a komunismu, arabsko-izraelský konflikt a otázky demokracie a terorismu. Autor knih *Heaven on Earth: The Rise and Fall of Socialism a Covering the Intifada*. Přispívá do mnoha prestižních periodik, sám se považuje za neokonzervativce a působí v nejvýznamnějším myšlenkovém trustu amerických neokonzervativců – The American Enterprise Institute.

se Spojenými Státy, jen jako prostředek k získání páky potřebné k „zničení plánů amerických neokonzervativců“.

Kdo vlastně vytváří tuhle silnou politickou kliku? V rámci státní administrativy je jako klíčový autor obvykle uváděn náměstek ministra obrany Paul Wolfowitz, společně s Richardem Perlem, členem a předsedou Národní bezpečnostní rady. Hrstka dalších lidí, Bushem jmenovaných na vyšší posty, je často považována za spojence neokonzervativní víry - zástupce ministra obrany Douglas Feith, zástupce ministra zahraničí John Bolton, člen Národní bezpečnostní rady Elliott Abrams a viceprezidentův poradce Lewis „Scooter“ Libby. The American Enterprise Institute (AEI, kde pracuji), časopis Weekly Standard a William Kristol s Project for a New American Century – všichni tito tři si pronajímají kanceláře ve stejné budově – jsou často popisováni jako zakladatelé washingtonského velícího centra hnutí. A také, samozřejmě, je zde tento časopis - Commentary, kolébka neokonzervativní myšlenky.

Historie neokonzervatismu není tak senzační, jak jeho momentální pozice naznačuje. Termín vešel v platnost v polovině sedmdesátých let jako klatba – vysloven zastánci ortodoxní levice proti skupině intelektuálů, sdružených převážně v Commentary a čtvrtletníku Public Interest, kteří na sebe tehdy stále nahlíželi jako na liberály, ale byli ve sporu s dominantním myšlením levice. Jednu část této skupiny tvořili komentátoři domácí politiky – Irving Kristol, Daniel Patrick Moynihan, James Q. Wilson, Nathan Glazer – kteří rozvíjeli pochybnosti o účinnosti programů „New Dealu“ nebo „Great Society“ Lyndona Johnsona. Další hlavní proud se zaměřoval na zahraniční politiku, speciálně na pokles pozice Ameriky vis-à-vis Sovětskému Svazu bezprostředně po Vietnamské válce. Objevovala se zde mezi jinými jména Normana Podhoretze, Jeane Kirkpatrickové a Eugena V. Rostowa. Zpočátku většina těchto lidí odolávala přívlastku neokonzervativní, nakonec se s ním ale téměř všichni smířili.

Dnes jsou mnozí, kdo jsou nazýváni neokonzervativci, příliš mladí na to, aby se účastnili těchto debat a jiní, i když dostatečně staří, následovali odlišnou cestu ke svým politickým myšlenkám. Pokud by byl neokonzervatismus aktuálním politickým hnutím, nebo pokud by existoval obecný souhlas s těmito principy, nebyla by tato výtka důležitá. Ale pár z těch, píšících kriticky o neokonzervatismu, se pokusili o definování těchto principů. Pro většinu termín neokonzervativní, znamená sofistikovaně znějící synonymum pro „dravce“, „tvrdou linii“ nebo i „ultrakonzervativce“.

Jiní používají tento termín s mnohem zlověstnější konotací. V jejich řeči jsou neokonzervativci zvláštní skrytá skupina, téměř klika, jejíž účel je manipulovat

americkou politiku se skrytými úmysly.

Několik autorů se zaměřilo na odhalení skrytých zdrojů neokonzervativní víry. Ty podle nich spočívají na myšlení dvou osobností: imigrant a amerického politického filozofa Leo Strausse (1899-1973) a bolševického armádního velitel Lva Trockého (1879-1940). „Kdo vládne?“, ptal se New York Times a shrnul, že „by bylo příliš přehnané odpovědět: intelektuální dědictví Leo Strausse,“ kterým se Bushova administrativa „hemží“. Boston Globe vydal 3000slovný článek, který tvrdil, že „žijeme ve světě stále více formovaném Leo Straussem,“ zatímco v hlavním článku Le Nouvel Observateur o neokonzervativcích byl francouzským čtenářům představen Leo Strauss jako mentor neokonzervativců.

Michael Lind, Američan který píše pro britský levicový časopis New Statesman, byl tím nejnaléhavějším hlasem dovolávajícím se jména Trockij, nebo spíše „širokého židovsko-amerického trockistického hnutí“, pro které, říká Lind, „je většina neokonzervativních intelektuálů ... produkt“. Jeet Heer, který vyjasnil Straussovské kořeny neokonzervatismu v Boston Globe, se jal odkrýt propojení s Trockým v Canada s National Post („Bolševické spisy podporují ideu preventivní války“ zněl podtitulek). Ostatní také odsouhlasili toto dvojité spojení Strausse a Trockého. William Pfaff v International Herald Tribune přispěl sloupkem o vlivu Leo Strausse a dalších vlivech, propojujících Bushovu zahraniční politiku s „intelektuálním dědictvím trockismu zakladatelů neokonzervativního hnutí“. Konkrétně v Pfaffově pojetí se politika Bushovy vlády „zdá být pravicovou verzí Trockého věčné revoluce“.

Ve skutečnosti není ani jedna linie genealogického zkoumání nová. Před osmi lety, ve Foreign Affairs, se John Judis vysmíval mé obhajobě „vývozu demokracie“ jako jistému druhu „převráceného trockismu“. Pokud jde o Strausse, bylo zjištěno, že se až do období Reaganovy vlády na politické pozice na ministerstvech zahraničí a obrany dostal jen malý počet původních filozofových studentů. Avšak ocenění za současnou resuscitaci Straussova jména by patřilo šílenému politickému agitátoru Lyndonu LaRouche, který začal omílat v projevech a publikacích Straussovo jméno měsíce před těmi, na něž odkazují výše. LaRouche, který používal pseudonym Lyn Marcus (zřejmě odvozenina Lenina a Marxe) ve chvíli kdy přeskakoval z levice do pravice, a který si odseděl trest ve federální věznici za zpronevěru úspor starších lidí ve prospěch financování svého politického hnutí, označil Strausse spolu s Bertrendem Russellem a H.G. Wellsem za aktéry odpovědné za „ymanévrování Spojených států do katastrofálního opakování Peloponéské války.“

Tyto hlavní myšlenky zahrnující hledání předchůdců se mohou zdát druhotné, ale jelikož jsou současné „analýzy“ neokonzervativních myšlenek takto pojaty, stojí

to za se u nich na chvíli pozastavit.

Zřejmá povrchnost při hledání spojení mezi Straussem a Trockým je sama o sobě pozoruhodná. New York Times extravagantně tvrdil, že AEI se skládá ve svém celku ze strausiánů, zatímco malá kontrola odhalí, že z 56 vědců a univerzitních učitelů jsou přesně dva, kdo by se považovali za strausiány a třetí by připustil určitý intelektuální dluh vůči Straussovi; žádný z těchto tří nepůsobí na poli zahraniční politiky. The Times označily také Richarda Perla za strausiána – což je chybné – zatímco taktéž mylně shledávaly, že byl ženatý s dcerou zesnulého armádního стратега Alberta Wolstettera, který byl také chybně označen za strausiána. I po prvotní opravě (vysvětlující, že Perle pouze studoval pod Wohlstetterem na University of Chicago a nevzal si jeho dceru) a po druhé opravě (připouštějící, že Perle pod Wohlstetterem nikdy nestudoval, když navštěvoval University of Chicago) tyto noviny neupustily od smyšlených charakterizací Perlových a Wohlstetterových pout ke Straussovi. Tento článek také špatně označil Podhoretze za „uctíváče“ Strausse, což je pravda pouze ve velmi volném smyslu. Podobné chyby pronikly do článků v jiných periodicích popřípadě publikacích.

A Trockij? Lind ve svém pojednání o „širokém židovsko-americkém trockistickém hnutí“ uvedl sedm stěžejních neokonzervativních osob - bolševicko-revolučních kazatelů: Wolfowitz, Feith, Libby, Bolton, Abrams, James R. Woolsey a Perle. To bylo příliš pro Alana Walda, studenta politických myšlenek a nefalšovaného trockistu, který poukázal na to, že nikdo z těchto mužů „nikdy neměl organizační nebo ideologické spojení s trockismem“. Ještě absurdněji Lind charakterizoval sérii otevřených dopisů domnělých trockistů adresovaných prezidentovi a publikovaných v Project for the New American Century jako „PR techniku prosazovanou jejími trockistickými předchůdci“; cokoli měl Lind na mysli touto frází, praví trockisti by se zajímali o posílání peticí prezidentovi méně než o jeho pověšení na první pouliční lampě.

Popravdě, na mysli mi vytane pouze jedna hlavní neokonzervativní postava, která měla určitý poměr s trockismem, a to byl Irving Kristol. S tímto ideovým proudem začal laškovat v průběhu svých studentských let před zhruba šedesáti lety a i kdyby to zanechalo jakýkoli otisk na Kristolově myšlení, určitě ho to neudělalo neokonzervativcem v zahraniční politice, ve které byly jeho postoje mnohem více podobné tradičním konzervativcům. V průběhu osmdesátých let například Kristol oponoval „Reaganovu doktrínu“ podpory antikomunistických guerill a podceňoval myšlenku zprostředkování demokracie v zahraničí.

Ale to nás přivádí k myšlenkám výše zmíněných dvou předpokládaných předchůdců neokonzervatismu. Strauss, podle Jeera Heera, vychází z bližšího čtení jako:

skrytý Machiavelli, cynický učitel, který povzbudil své pokračovatele ve víře, že je jejich intelektuální výjimečnost opravňuje k vládnutí nad objemem humanity prostřednictvím dvojakosti.

Podobně, Pfaff:

Elita rozpoznává pravdu ... a drží se jí. To jí dává vhled a implicitně sílu, kterou ostatní nevládnou. To je očividně důležitý element ve Straussově výzvě neokonzervativcům... Jeho opravdová výzva neokonzervativcům, podle mého pohledu, je ta, že elitářství představuje zásadovou racionalizaci účelnosti politiky a „nezbytných lží“ pronášených k těm, koho by pravda demoralizovala.

Ani Heer, ani Pfaff nenabízejí klíč k tomu, kde je ve Straussových spisech možné najít neokonzervativní myšlenky. Oba vytvářejí dojem, že se naučili jen to, co o Straussovi vědí z polemické knihy Sadia Druryho. Drury je profesorem „sociální spravedlnosti“ na Canadian university a shledává Strausse „hluboce kmenovým a fašistickým myslitelem“. V každém případě, i když Strauss psal o restrikcích volného poznávání, především v *Persecution and the Art of Writing*, nebylo jeho cílem obhajovat persekuci, ale navrhoval pouze jiný způsob čtení filozofů, kteří tvořili svou práci v nesvobodných společnostech. Domnělý autoritář Strauss, jak ho popsal Heer a Pfaff byl ve skutečnosti utečenec z nacistického Německa, zavázaný demokrat, jehož ukotvení a vděčnost Americe byly hluboké. Slovy Allana Blooma (jeho možná nejslavnějšího studenta) „věděl, že liberální demokracie je jediná správná a možná alternativa pro moderního člověka“.

Heer a Pfaff ze Strausse vytvořili novodobého Machiavelliho, oba však celou story popletli. Jestli je základem jejich tvrzení, že Strauss o Machiavellim vyučoval a psal, pak se to týkalo především rozdílu mezi antikou a modernou. Byl to Machiavelli, kdo inicioval filozofický předěl mezi Platónskou a Aristotelovskou tradicí, pokrok, který Strauss považoval za zhoubný. Strauss byl více filozof než politik a jeho životní dílo bylo věnováno hlubšímu pochopení dřívějších myslitelů, ne přímému ovlivňování současné politiky.

Straussovo dílo je těžce pochopitelné, naproti tomu Trockij se čte a chápe velmi snadno, zvláště v případě, kdy známe základní pojmy marxismu. Nicméně ti, kteří

mu připisují vliv na neokonzervativce, jsou informováni stejně špatně jako ti, kteří podobný vliv připisují Straussovi. V souvislosti s Trockým všichni hovoří o teorii věčné revoluce.

Ale teorie věčné revoluce byla zcela o něčem jiném. Podle marxistů konce 19. a začátku 20. století se mohla socialistická revoluce rozvinout pouze několik let poté, co kapitalismus a buržoazie zvítězil nad feudalismem v nerozvinutých zemích jako Rusko. Znamenalo to, že socialisté neměli jiný výběr, než podporovat kapitalismus aby dozrál a nastavil tak fázi pro revoluci. Trockij zachránil hnutí, které by bylo jinak smrtelně nudné, svou argumentací. Požadoval okamžité převzetí moci v naději, že buržoazní a socialistickou revoluci vklíní do jednoho bezešvého období. To byla jeho teorie „věčné revoluce“.

Pokud je tohle případ Straussových naháněčů, je nečitelné, co z toho má společného s Irákem, terorismem nebo podporováním demokracie. Neokonzervativní novinář Arnold Beichman to napsal cynicky a dobře: „PŘESTAŇTE VYVÍJET NÁTŁAK: Trockij ... by nepodporoval válku v Iráku“. Na druhý pohled by asi podporoval – ale na Saddámově straně.

Konečně, pokud jsou pokusy spojovat neokonzervativce se Straussem a Trockým založeny na chybné identifikaci a konstrukci, je fakt, že obě spojení byla vymyšlena – a v některých případech stejným pisatelem – stále zvláštní. Straussova mise nás vzala zpět prostřednictvím pozorování do skoro ztracené minulosti klasického starověku. Trockého mise vedla člověka prostřednictvím násilné akce k nebývalé a nové společnosti. Jeden chtěl zachránit filozofii od ideologie; druhý byl dokonalý ideolog. Jak přesně neokonzervatismus poznamenaly oba tyto projekty zároveň? Nikdo se to nepokusil vysvětlit.

Existuje nicméně jedna věc, která byla Straussovi a Trockému společná a tahle věc nás může dostat k pravému důvodu, proč byla jejich jména tak snadno používána. Oba byli Židi. Neokonzervativci, jak se ukazuje, jsou také z velké části Židé – a to pro jejich protivníky znamená důkaz jejich vnitřních motivů, které se skrývají za politikou, kterou hájí.

Lind například píše, že neokonzervativci „nazývají svou revoluční ideologii „wilsonianismus“..., ale ve skutečnosti je to Trockého teorie věčné revoluce smíchaná s pravicovým Likud-proudem sionismu.“ Lindův pohled byl citován v plné délce a s evidentním schválením od National Journal, který poznamenal, že on „není sám“:

Komentátoři z překvapivě rozdílných míst politického spektra souhlasí, že neokonzervativci využili útoků na World Trade Center a Pentagon k rozvinutí dlouhotrvající agendy, která je jen okrajově propojena s udržení Spojených států v bezpečí před terorismem. Z tohoto pohledu má americká invaze do Iráku a hrozby Sýrii málo co do činění s bojem proti terorismu, odstraněním zbraní hromadného ničení nebo podporou demokracie. Místo toho tyto akce mají za úkol vyřešení starých křivd, předání oblastí bohatých na ropu do přátelských rukou a vychýlení rovnováhy moci na Středním východě směrem k Izraeli.

Elizabeth Drew došla k podobnému závěru, i když méně průhledně:

Protože někteří ... neokonzervativci jsou Židé a téměř všichni jsou silní zastánci politiky strany Likud, zkonstruovalo se obvinění, že jejich cíl „demokratizovat“ region je veden pouze touhou obklopit Izrael sympatičtějšími sousedy. Takový pohled by vysvětloval jinak matoucí prohlášení Wolfowitz a jiných před (iráckou) válkou, že „cesta k míru na Středním východě vede skrz Bagdád“. A také urputnost, která ozřejmuje snahu George W. Bushe a jeho hlavního politického poradce Karla Rovea, kteří dychtí po získání více židovských hlasů v prezidentských volbách v roce 2004 než v roce 2000, a aby si udrželi podporu křesťanské pravice, jejíž členové jsou také silní stoupenci Izraele.

Přesnější a přímější byl levicový historik Paul Buhle, který napsal v Tikkunu, že „je to téměř stejné, jako kdyby se náhle vrátily antisemitistické Protocols of Zion (sionistické protokoly), proti kterým se úspěšně bojovalo po celé století, se zrnkem pravdy“ – touto „pravdou“ je fakt, že jestřábí politika neokonzervativců je ve skutečnosti šitá namíru prospěchu Izraele.

* * *

POKUD existuje element antisemitismu v několika útocích na neokonzervativce – ten zjevně existuje – a můžeme-li jej tak nazvat, pak to bohužel nestačí. I úplné novinářské kachny je potřeba vyvrátit, tohle cvičení může však být zdlouhavé a ponižující. Položme si tedy otázku: je pravda, že neokonzervativci jsou většinou Židé a pracují ve skutečnosti na vymanění americké politiky z oddanosti zájmům „Likud party“ nebo Izraele?

Mnoho neokonzervativců jsou ve skutečnosti Židé. Proč to tak je není zřejmé, nicméně část odpovědi jistě je, že Židé, kdykoli a kdekoli měli volnost, nechali se přitáhnout k politice a především ke hře politických myšlenek – přitažlivost, která je evidentní napříč politickým spektrem, speciálně nalevo. Skutečně, nepřiměřená přítomnost Židů v raných komunistických hnutích ve východní a střední Evropě se stala vodou na mlýn pro nacisty a jiná ultrapravicová hnutí, která zobrazovala bolševismus jako židovskou věc, jejíž opravdový důvod bylo (ano!) sloužit židovským zájmům. V reálu, Trockij, Zinovjev a další židovští komunisté se nezajímali o zájmy Židů a Lenin se Stalinem, nutno říci, už vůbec.

Židovská spřízněnost s levicí může být jedním důvodem, proč se neokonzervatismus chlubí mnoha stoupenci: je to hnutí, jehož vlastní kořeny leží nalevo. Ale stejnou spřízněnost je možno vidět v mnoha narážkách proti židovským neokonzervativcům ze strany stoupenců levice, kteří jsou sami Židé nebo přiznávají nějaké spojení s židovstvím. Michael Lind se vydal potvrdit svůj židovský „původ“ a Tikun se v určitém smyslu prohlašuje za židovský časopis. I v útoku BBC na neokonzervativce hrál židovský kritik hlavní roli. Tak vášniví jsou tito Židé ve své opozici vůči neokonzervativním myšlenkám, že se nestyděli podporovat antisemitismus ve snaze jej diskriminovat. Co jsou jejich skryté motivy?

Může to znít divně ve světle obvinění proti nim, ale ve skutečnosti se vůdčí neokonzervativci zřídka kdy zabírali záležitostmi Středního východu. Nejdůležitější z mnoha příspěvků Richarda Perla k americké politice se týká strategie nukleárních zbraní. Elliott Abram zabodoval v politice prezidenta Reagana vůči střední Americe. Dlouhá kariéra ve vládních postech Paula Wolfowitz zahrnuje nejen vysoký úřad na ministerstvech obrany a zahraničí, ale také službu v pozici ambasadora v Indonésii, v průběhu které naléhal na demokratizaci země důrazněji než kterýkoli z jeho předchůdců.

Tito tři, stejně jako zbytek neokonzervativního proudu, jsou a byli stoupenci tvrdé linie vůči SSSR, Číně, Nikaragui a Severní Koreji. Je pak divné, že udržovali podobnou pozici vůči Iráku Saddáma Husajna? Kdyby Izrael neexistoval, kdo z nich by preferoval prodloužení mise týmu Hanse Blixeho nebo ponechání celé záležitosti na OSN? Dá se věřit tomu, že několik dekád dlouhá neokonzervativní kampaň proti komunismu a antiamerikanismu byla fantasticky prozíravá „Rube Goldberg machine“, naprogramovaná k produkci výhod pro Izrael?

* * *

I když je pravda, že mnoho neokonzervativců jsou Židé, je také pravda, že

mnoho jich není. Kirkpatrick, Woolsey, Michael Novak, Linda Chavez, William J. Bennett – všichni jsou čistě neokonzervativního původu, zatímco ostatní ne-Židé významně figurují v současných zahraničně-politických debatách. Dnes nazývaní neokonzervativci zahrnují jména jako Bolton, prezident AEI Christopher DeMuth a Gary Schmitt z Project for the New American Century. Tito nežidovští neokonzervativci nejsou slabší ve své podpoře Izraeli než jsou židovští neokonzervativci, což naznačuje postoj vyrůstající nikoli z etnické loajality, ale ze sdílené vnitřní analýzy arabsko-izraelského konfliktu.

Jako je nepopiratelné, že mnoho neokonzervativců jsou Židé, je nepopiratelné, že americká válka proti terorismu bude k dobru a prospěchu Izraele jako největší oběti terorismu. Ale útoky na World Trade Center a Pentagon, které během jednomu zásahu zničily 3000 životů, posunuly Ameriku docela vysoko na seznamu obětí teroru. Tento úder a určité vědomí, že teroristé by se pokusili v budoucnosti o ještě větší krveprolití, nás dovedl do války v roce 2001 stejně jako Pearl Harbor v roce 1941.

Pokud jednotlivé epizody poukazují na proslulé tvrzení, že neokonzervativní politika se rovná židovské speciální obhajobě, pak to byla válka v Bosně v roce 1990, která význam tohoto tvrzení posunula. Jednalo se o konflikt, který se zasloužil o vykrystalizování post-studenoválečného přístupu k zahraniční politice. Tento přístup by mohl být popsán jako neokonzervativní, protože se do velké míry jednalo o odpověď na sovětskou výzvu. Je jen přirozené, že konec studené války měl vyvolat otázku, kterou položil Norman Podhoretz v roce 1996: zbylo něco z neokonzervatismu po jeho odlišení od jasného, nepředpojatého konzervatismu?

Jedna odpověď na tuto otázku se možná vynořila už v roce 1992, kdy se poprvé projevíly náboženské konflikty v Bosně a tehdejší prezident George Bush se jimi odmítl zabývat jako „zádrhelem“, zatímco ministr zahraničí James Baker prohlásil: „V tomto boji nemáme svého koně.“ Tito dva muži nebyli bez srdce, ale byli skvělými příklady tradičně-konzervativního myšlení. Podstata této záležitosti, jak to viděli oni, byla, že angažmá v Bosně nebylo v americkém zájmu, což by v konvenčním pohledu znamenalo ohrožení životně důležitých zdrojů, strategickou polohu nebo bezpečnost spojenců.

Po tomto prohlášení se vytvořilo opoziční hnutí k americké nečinnosti. V jeho vedení, kromě hrstky mladých úředníků ministerstva zahraničí, kteří na protest rezignovali na své funkce, a kteří nenesli ideologické nálepky, byli téměř všichni neokonzervativci. Perle, Wolfowitz, Kirkpatrick a Max Kampelman byli v popředí. Horlivý jsem byl i já proto, že Bosna byla hlavní z důvodů, které mě donutily

podpořit Billa Clintona proti Bushovi v roce 1992, volba, nad kterou bych vyzpíval svou lítost na těchto stránkách, když se ukázalo, že Clintonovi na Bosně nezáleží ani o trochu víc než staršímu Bushovi.

Připomíná to, že případ Bosny byl podporován především mezinárodními islamisty, a že sami Bosňané byli v průběhu 2. světové války součástí chorvatského fašistického státu, nechvalně známého svou brutalitou vůči Židům. Je potom logické, že pokud v tomto konfliktu existoval „židovský zájem“, měl vést k podpoře pozice Bushe-Clintona. Ale jak se tohle pouštění žilou protahovalo, podporovali neokonzervativci, Židé i ne-Židé, mnohem více než tradiční konzervativci včasnou intervenci. Navzdory občasným nápadným výjimkám – neokonzervativní sloupkař Charles Krauthammer byl oponentem intervence, naproti tomu konzervativní senátor Bob Dole ji podporoval – převažující neshoda nad případem Bosny demonstrovala, že charakteristická neokonzervativní vnímavost, pokud ne přímo ideologie, po konci studené války přetrvává, nebo byla možná i znovuzrozena. To svedlo pozornost k otázce použití americké moci a téma bylo otevřeno dokonce i některými, kteří neprošli celou cestou od liberalismu spolu s původními neokonzervativci.

Neokonzervativci usilovali o akci v Bosně přes všechno přesvědčení, že jakkoli mohou být Balkánci geograficky a strategicky vzdálení, není možné nechat diktátora jako je srbský Slobodan Milošević, aby v Evropě prováděl etnické čistky a masové vraždy. Jen by to lákalo další agresory dělat podobné věci kdekoli jinde na světě a také by to znamenalo příchod dalšího zhoubného ultranacionalismu k moci. Neokonzervativci věřili, že nečinnost Ameriky by svět udělala nebezpečnějším, a že v zásadě by tohle nebezpečí předpokládalo defektní změny způsobů chování, které bychom nakonec našli u vlastních dveří. Takhle se to stávalo v průběhu 20. století; a takhle, když se čas naplnil, se to stalo znovu 11. září v prvním roce 21. století.

Kromě svého nahodilého přístupu k bezpečnosti, neokonzervativci sami sobě ukázali větší ochotu k experimentování s nekonvenčními taktikami – použití letových úderů proti Srbům, vyzbrojování Bosňanů, nebo později Irácký národní kongres. Naopak, tradiční konzervativci více inklinují k upřednostňování užití zdrcujících síly nebo naopak vůbec žádné a k většímu zájmu o „únikové strategie“. Další rozpoznávací charakteristikou je, že neokonzervativci položili větší důraz na politické a ideologické aspekty konfliktu.

Poslední rozdíl reflektuje zakrnělá spojení neokonzervatismu s liberalismem. Tím je nadšení pro demokracii. Tradiční konzervativci spíše dají najevo nedůvěru

vůči této formě vlády, nedůvěru vyjádřenou již před stoletími americkými zakladateli. Neokonzervativci takové pochybnosti nemají.

S tímto vědomím je také jednodušší identifikovat pravé neokonzervativní modely na poli politické moci: Henry „Scoop“ Jackson, Ronald Reagan a Winston Churchill. Tito tvrdí muži měli daleko ke „konzervatismu“ jak v duši, tak i v politickém zázemí. Jackson byl demokrat, zatímco Reagan přestoupil k republikánům v pozdějším věku, stejně jako Churchill přestoupil od liberálů k toryům. Všichni tři byli věrní demokraté a neméně věřili v udržení moci demokracií. Všichni tři věřili v konfrontování nepřátel demokracie zavčas a daleko od vlastního pobřeží, a všichni tři byli vzorem ideologického válčení.

Každý byl také kreativní taktik. Jacksonovy „dodatky“, nutící Sovětský Svaz k uznání práva na emigraci a blokující každou nerovnou smlouvu o jaderném arzenálu, zastavily politické ústupky Ameriky. Reaganova provokativní rétorika a jeho ozbrojování antikomunistických guerill vydláždily cestu k americkému vítězství ve studené válce. Churchillovy inovativní myšlenky, které mu přinesly, správně nebo nesprávně, hanbu v první světové válce, byly podstatné pro přežití jeho národa v té druhé. Může tento element v neokonzervatismu pomoci vysvětlit, proč je případ Izraele, inovativní a vojensky silné demokracie, přivlastňován všemi neokonzervativci, ne-Židy stejně jako Židy?

Ale tohle nás konečně přivádí zpět k otázce údajného současného vlivu neokonzervativců. Jak to, že jejich myšlenky nabraly takovou váhu? „Unesli“ Bushovu zahraniční politiku z pod nosu jemu, a z pod nosu Richarda Cheneyho, Colina Powella, Donalda Rumsfelda a Condoleezy Riceové – všech členů stejného týmu, který byl podle standardně-liberální verze tak chytrý, že v prezidentských volbách v roce 2000 ukradl prezidentský post?

Odpověď nenajdeme v konspiračních teoriích, ale v krutosti teroristů 21. září 2001. Tato událost dala vzniknout předělu v americké historii, byla nová nejen jako taková, ale byla i mnohem vážnější a krutější. Po zhruba 30 let vraždili teroristé ze Středního východu Američany na ambasádách, v budovách, letadlech a na lodích – dokonce už i jednou ve World Trade Center. Kromě několika trestních stíhání a pár symbolických granátů, byla odpověď Ameriky liknavá. I za prezidenta Reagana Američané prchali při bombardování budov námořnictva v Bejrútu, tehdy největším útoku, který jsme zažili.

Terorismus, jak bylo řečeno, je akceptovaný způsob politického jednání na Středním východě. Víc než jen hrstka vlád z oblasti jej otevřeně podporuje. Jakákoli silná reakce na tento stav by jen vedla k tomu, že obyvatelé regionu by na nás byli ještě nazlobenější a povstalo by více teroristů.

11. září jsme se dozvěděli, tou nejstrašnější cestou, že teroristé nebyli uspokojeni naší bázlivostí; právě naopak. Viděli jsme – a sami nám to řekli – že se nás snažili zavraždit ještě větší počet, pokud by mohli. Byla potřeba ostrá změna a neokonzervativci, kteří roky upozorňovali na to, že teror nesmí být ukonejšěn, byli najednou

ospravedlnění – stejně jako byl Churchill ospravedlněn Hitlerovým pleněním po Mnichově.

Nejen, že neokonzervativci měli analýzu toho, co bylo špatně v americké politice, ale také měli připravené návrhy, co dělat: vést válku proti teroristickým skupinám a hledat ukončení nebo změnu vlád, které je podporovaly, hlavně těch, co poskytovaly prostředky teroristům. Neokonzervativci také nabídli dlouhodobou strategii, aby byl Střední východ zbaven centra terorismu: import demokracie do oblastí a tím prosazování méně násilného přístupu v politice.

Žádný neokonzervativce nebyl po 11. září povýšen v úřadě, jako se stalo Churchillovi, když byl jmenován ministerským předsedou po kolapsu Mnichovské dohody. Politika hájená neokonzervativci však byla osvojena Bushovou administrativou. Bylo to proto, že Bush ji poznal od takových lidí jako Wolfowitz a Perle? Nebo dosáhl on a jeho poradci – nikdo z nich není známý jako neokonzervativce - podobných závěrů? Možná musíme čekat na prezidentské memoáry, abychom se dozvěděli odpověď, ale každý Američan má důvod být vděčný za výsledek.

Pokud by tato politika měla zklamat z jakéhokoli důvodu – včetně návratu národní zbabělosti – pak budou neokonzervativní myšlenky bezpochyby zahanbeny. Ale tohle je sotva důležité ve srovnání s tím, co bychom ztratili. Buď bychom byli vydáni na milost ještě vražednějšímu terorismu, pokud neokonzervativní politika zklame, nebo bychom museli hledat alternativní metody jeho zvládnání – metody, které by obsahovaly mnohem bolestnější a strašidelnější způsob jednání, než nyní používaný a tak skličující.

Pokud by, nicméně, tato politika uspěla, byl by svět zachráněn od hrozné rány a zůstal by i dostatek důvěry pro, v poslední době dost demonizované, neokonzervativce.

Překlad: Anna Pospíšilová

Otištěno: Commentary Magazine, září 2003

„Reprinted from Commentary, September, 2003, by permission; all rights reserved. www.commentarymagazine.com“

www.commentarymagazine.com

Commentary Magazine je jedním z významných amerických periodik, do kterého přispívají především autoři z řad neokonzervativních myslitelů a politiků. Spolupracovníkem redakce je i Norman Podhoretz, časopis financuje Americký židovský výbor a vychází měsíčně.

Válkou nad terorismem svět nikdy nezvítězí

Kritická poznámka k problematice řešení světového terorismu

Jan Kasal

Každodenně jsme ze sdělovacích prostředků informováni o tématu „válkou proti terorismu“. Tak totiž Spojené státy americké, v čele se znovuzvoleným prezidentem Georgem Bushem, označily válečné konflikty v Afghánistánu a v Iráku. Podobnou rétoriku jsme slyšeli z úst ruského prezidenta Putina v případě čečenského konfliktu nebo ze strany izraelských představitelů při řešení izraelsko-palestinského sporu. Je však třeba se ptát, zda je možné řešit otázku terorismu vojensky?! A bude takového řešení trvalé!?

Teroristické útoky z tohoto roku ve Španělsku, v Rusku i v Egyptě jednoznačně ukazují, že terorismus vždy udeří v místě a čase, kdy to nejméně čekáme.

Před několika měsíci tehdejší ministr vnitra Stanislav Gross hovořil o protiteroristických policejních a vojenských opatřeních, která by měla našim občanům pomoci zvýšit pocit bezpečí. Jenomže jak se dnes ukazuje, terorismu takto předejít nemůžeme. I kdybychom udělali cokoli, po nějaké době se naše ostražitost otupí a útoku tak nebude předejito. Proto musí jít naše odpovědnost mnohem dále.

Začít musíme hledáním příčiny vzniku fundamentalismu a extremismu, které se vždy zahalují pod roucho určitých nábožensko-ideologických principů. Zkušenost nás upozorňuje, že nad terorismem není možné zvítězit jednostrannou intervencí. Nutná je angažovanost na mnoha úrovních. Avšak přitom je třeba respektovat práva národů na sebeurčení.

Nelze totiž nikdy potlačit národní identitu. Přestože se malé státy sjednocují ve velké celky, je nutné vidět také problematiku menšin a aktivně jí řešit. Vedle likvidace teroristických základů se musí rozvinout dlouhodobá činnost vedoucí k vykořenění politických, ekonomických a náboženských příčin terorismu.

Není možné čekat na další krvavý útok. Musíme se pokusit nalézt trvalé řešení problému bída, a umožnit tak rozvoj všem národům. Tomu by mohla pomoci

Jan Kasal (1951) místopředseda Poslanecké sněmovny a KDU-ČSL. Narodil se v Novém Městě na Moravě, vystudoval Fakultu strojního inženýrství na ČVUT v Praze. Po práci v oboru nastoupil v r. 1990 jako kooptovaný poslanec do České národní rady a poté v řádných volbách vždy znovuzvolen jako poslanec za KDU-ČSL. V letech 1998 – 2001 byl předsedou KDU-ČSL, nyní zastává funkci místopředsedy.

pružnější a spravedlivější koncepce světové obchodní politiky a snížení zahraničního dluhu nejchudších zemí.

Dále by mělo dojít ke zpřístupnění výsledků vědeckých bádání a nových technologií sloužících k ochraně lidského života a léčbě nemocí. Musí se začít účinně řešit problémy afrických států s velkým počtem nakažených virem HIV. Totiž tam, kde převládá beznaděj, tam vzniká velký prostor pro extremismus všeho druhu.

Boj s terorismem bude velmi pravděpodobně hlavním globálním tématem 21. století a svět bude stát mnoho sil, peněz i životů. Proto bychom se měli více zasazovat o větší vstřícnost k chudým zemím světa. Oddalováním výše zmíněných řešení se totiž budeme čím dál víc stavět pouze do role obránců, nikoliv aktivních bojovníků.

Zveřejněno: Internetový magazín Christnet, www.christnet.cz, 1.prosince 2004

Redakce: Petr Pithart, Jaroslav Hulák (602 646 755), Marie Jílková (605 971 376)
Spolupracovníci redakce: Petr Příhoda, Roman Joch, Michal mPehr, Tomáš Zdechovský

Adresa: EAD, redakce Obzory, Masarykovo nám. 51, 586 01 Jihlava
telefon: +420 567 305 804
fax: +420 567 304 832
webové stránky: www.ead.cz
e-mail redakce: obzory@ead.cz

Vydává: Evropská akademie pro demokracii, Masarykovo nám. 51, 586 01 Jihlava
Náklad: 600 výtisků
Registrace MK: ev. č. MK ČR E 15146

Distribuce časopisu: krajské kanceláře KDU_ČSL (adresy na www.kdu.cz) mají k dispozici několik výtisků;
ostatním zájemcům jsou OBZORY zasílány zdarma poštou.
Do adresáře odběratelů se můžete přihlásit písemně či e-mailem na výše uvedené adresy.

